

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

STRATEGIE SOCIÁLNÍ PRÁCE S NESVÉPRÁVNÝMI
OSOBYMI S DLUHY

Bakalářská práce

Obor studia: Sociální práce

Autor: Petra Huczalová, DiS.

Vedoucí práce: PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Strategie sociální práce s nesvéprávnými osobami s dluhy“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Českém Těšíně dne.....

Podpis.....

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala mé rodině za velkou podporu a trpělivost, jak při psaní této bakalářské práce, tak po celou dobu studia.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Petra Huczalová, DiS.
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Sociální práce
Obor obhajoby práce:	Sociální práce
Vedoucí práce:	PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Strategie sociální práce s nesvéprávnými osobami s dluhy
Anotace práce:	<p>Cílem této bakalářské práce je zjistit strategie sociální práce veřejných opatrovníků Moravskoslezského kraje s nesvéprávnými osobami při řešení jejich problémů s dluhy. Současně je práce zaměřena na nalezení nejčastějších problémů, se kterými se veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potýkají v práci s nesvéprávnými osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy, a na zjištění, zda veřejní opatrovníci cítí potřebu dalšího vzdělávání v oblasti dluhové problematiky. K získání potřebných dat jsem zvolila kvantitativní strategii zkoumání, metodu dotazování s použitím výzkumné techniky dotazníku. Jak vyplývá z empirického šetření, byla zjištěna různorodost používaných strategií sociální práce veřejnými opatrovníky Moravskoslezského kraje. Za nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potýkají v práci s nesvéprávnými osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy, označili nedostatečné příjmy nesvéprávných osob, samotnou problematiku dluhů a přítomnost duševní poruchy. Výzkumné šetření dále zjistilo, že téměř polovina respondentů není spokojena s úrovní svého vzdělání v oblasti dluhové problematiky a má potřebu si vzdělání v této oblasti doplnit.</p>
Klíčová slova:	opatrovnictví, svéprávnost, veřejný opatrovník, sociální práce, dluhy
Title of Thesis:	Strategies of Social Work with Legally Incompetent Persons with Debts
Annotation:	The aim of this thesis is to find out the strategies of social

	<p>work of public guardians of the Moravian-Silesian Region with legally incapable persons in solving their debt problems. At the same time, the work is focused on finding the most common problems that the public guardians of the Moravian-Silesian Region face when working with legally incapable persons in solving their debt problems, and on whether public guardians feel the need for further education in debt issues. To obtain the necessary data, I chose a quantitative research strategy, a method of questioning using a questionnaire research technique. According to the empirical survey, the diversity of social work strategies used by public guardians of the Moravian-Silesian Region was found. The most frequent problems encountered by public guardians of the Moravian-Silesian Region in dealing with legally incapable persons in solving their debt problems were the insufficient incomes of the legally incapable persons, the issue of debt itself and the presence of a mental disorder. The survey also found out that almost half of the respondents are not satisfied with the level of their education in the area of debt issues and need to supplement their education in this area.</p>
Keywords:	guardianship, legal capacity, public guardian, social work, debts
Názvy příloh vázaných v práci:	Přílohy: č. 1. Dotazník, č. 2 Otázky upravené na základě provedeného předvýzkumu, č. 3 – Souhrn počtu opatrovanců
Počet literatury a zdrojů:	44
Rozsah práce:	84 s. (94 791 znaků s mezerami)

OBSAH

Úvod.....	7
1. Svěprávnost	9
1.1 Svěprávnost.....	9
1.2 Podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat	10
1.3 Omezení svěprávnosti	13
2. Opatrovnictví nesevěprávných osob	15
2.1 Opatrovník	15
2.2 Opatrovnická rada.....	18
2.3 Veřejné opatrovnictví.....	19
2.4 Sociální práce s nesevěprávnými osobami	22
3. Dluhová problematika	26
3.1 Základní pojmy.....	26
3.2 Charakteristika dluhů	31
3.3 Obec jako poskytovatel podpory občanům v oblasti předlužení.....	35
4. Empirická část	40
4.1 Cíl práce a výzkumné otázky	40
4.2 Metodika výzkumu	41
4.3 Charakteristika zkoumaného souboru	44
4.4 Interpretace výsledků	46
4.5 Shrnutí výsledků empirického šetření	62
4.6 Diskuse	64
Závěr	68
Seznam použité literatury a zdrojů	70
Seznam grafů a tabulek	74
Seznam příloh	76
Přílohy.....	77

ÚVOD

Aktuálním a velmi naléhavým problémem naší společnosti se stala předluženost. S dluhy se potýká mnoho lidí, kteří svou tíživou životní situaci nedokáží vyřešit sami, ať už je to z důvodu nízké vzdělanosti, nedostatečných kompetencí či přítomnosti trvalého onemocnění. Dluhová problematika se bez pochyby dotýká všech cílových skupin, se kterými pracují sociální pracovníci, výjimkou nejsou ani osoby nesvéprávné.

Před nástupem na mateřskou dovolenou jsem byla zaměstnána na pozici veřejného opatrovníka a zároveň sociálního pracovníka Městského úřadu v Českém Těšíně. V rámci mé pracovní činnosti jsem byla pověřena k výkonu veřejného opatrovnictví a zároveň k zajištění sociální práce u téměř dvaceti nesvéprávných osob. Při práci s uvedenou cílovou skupinou jsem se u několika klientů setkala s existencí dluhů a mým úkolem bylo poskytnout jim rovněž odbornou pomoc při řešení problémů spojených s těmito dluhy. Kumulace uvedených funkcí klade na pracovníka vysoké nároky, od prokázání zvláštní odborné způsobilosti ve dvou správních činnostech, orientace v legislativě týkající se sociální práce i opatrovnictví, až po zajištění činností, které vykonává sociální pracovník dle zákona o sociálních službách a opatrovník dle konkrétního rozsahu omezení klienta ve svéprávnosti. Řešení dluhové problematiky vyžaduje orientaci v legislativě týkající se práva hmotného, procesního a práva insolvenčního a bývá právně velmi složitá. O různých podobách řešení této problematiky u nesvéprávných osob jsem měla možnost se dozvědět při pracovních setkáních, soudních či telefonických jednáních. Přičemž konkrétní způsob či alespoň doporučení, jakým řešit tuto náročnou problematiku, není obsahem žádného metodického pokynu určeného veřejným opatrovníkům.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit strategie sociální práce veřejných opatrovníků Moravskoslezského kraje s nesvéprávnými osobami při řešení

jejich problémů s dluhy. Současně se zaměřím na nalezení nejčastějších problémů, se kterými se veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potýkají v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy a na zjištění, zda veřejní opatrovníci cítí potřebu dalšího vzdělávání v oblasti dluhové problematiky.

Tato bakalářská práce bude rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola bude věnována svéprávnosti a souvisejícím pojmům, zmíněna budou také podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat. Ve druhé kapitole se budu zabývat opatrovnictvím nesvéprávných osob, popisem opatrovníka a jeho povinností, představím opatrovnickou radu a institut veřejného opatrovnictví. Nedílnou součástí této kapitoly bude podkapitola s názvem sociální práce s nesvéprávními osobami. Zde objasním pojem sociální práce, sociální pracovník a zmíněna budou specifika sociální práce s nesvéprávními osobami. Třetí kapitola bude věnována dluhové problematice. Budou zde definovány pojmy týkající se této problematiky, charakterizují dluhy, zmíním příčiny vzniku dluhů a možnosti jejich řešení. Závěr této kapitoly bude věnován obci a jejím možným nástrojům k podpoře občanů v oblasti předlužení. Ve čtvrté kapitole, která bude částí empirickou, vymezím cíl práce a výzkumné otázky, popíši metodiku výzkumu a zkoumaný soubor. Dále vysvětlím provedení předvýzkum a interpretuji výsledky zkoumání. Závěr této kapitoly bude věnován shrnutí výsledků empirického šetření a diskusi. Pro empirickou část bakalářské práce použiji kvantitativní strategii zkoumání, metodu dotazování za využití techniky dotazníků.

1. SVÉPŘÁVNOST

V první kapitole objasním klíčový pojem svéprávnost a způsoby, jakými lze svéprávnost nabýt. Zmíním se o podpůrných opatřeních při narušení schopnosti zletilého právně jednat. Jedná se o předběžné prohlášení, nápomoc při rozhodování a zastoupení členem domácnosti. Dále se budu podrobněji věnovat samotnému zásahu do svéprávnosti člověka, tj. omezení svéprávnosti.

1.1 Svéprávnost

Svéprávnost

Pojem svéprávnost je definován v § 15 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“) a znamená *„způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)“*.

Člověk, který je svéprávný, plně odpovídá za své činy. Má se za to, že dokáže odhadnout následky svého jednání a že je vyzrálý do té míry, aby dokázal své jednání i ovládnout (Bezouška & Piechowiczová, 2013, s. 26).

Nabytí svéprávnosti

Člověk se stává plně svéprávným především zletilostí, tj. dovršením osmnáctého roku věku. Před dosažením zletilosti lze nabýt svéprávnost dvěma způsoby. Přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství (§ 30 OZ). Přiznání svéprávnosti před dosažením zletilosti je upraveno v § 37, odst. 1 a 2 OZ. Nezletilý, starší šestnácti let, může sám navrhnout soudu, aby mu byla svéprávnost přiznána. Pokud je osvědčena jeho schopnost se sám živit a obstarat si své záležitosti a jestliže s tímto návrhem souhlasí jeho zákonný zástupce, soud návrhu nezletilého vyhoví. Tento

návrh může podat také zákonný zástupce nezletilého, za splnění uvedených podmínek a se souhlasem nezletilého (§ 37 OZ). Získat svéprávnost před dosažením zletilosti lze také uzavřením manželství. Soud může uzavření manželství povolit ve výjimečných případech osobě starší šestnácti let, jsou-li proto důležité důvody (§ 672, OZ).

Za takový důvod se považuje především těhotenství, kdy soud vyslechne oba budoucí snoubence a rozhodne o potřebě sňatku (Ševčík, Kincl, Wellech & Pšenko, 2013, s. 13).

1.2 Podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat

Předběžné prohlášení

Jedná se o opatření, které lze uplatnit v případě, kdy člověk předpokládá vlastní nezpůsobilost právně jednat. Takový člověk může projevit vůli, aby byly jeho záležitosti spravovány určitým způsobem či určitou osobou, nebo aby se určitá osoba stala jeho opatrovníkem (§ 38 OZ). Příkladem může být situace, kdy je člověku diagnostikována např. duševní porucha, u níž se do budoucna očekává takové zhoršení zdravotního stavu, které povede ke snížení nebo úplné ztrátě schopnosti člověka právně jednat (Novotný, Ivičicová, Novotná & Štýsová, 2014, s. 23). Prohlášení musí být učiněno písemně, a to formou veřejné listiny nebo soukromé listiny za přítomnosti dvou svědků (§ 39 OZ). Dojde-li ke změně okolností takovým způsobem, že člověk, který prohlášení učinil, by je za takových okolností neučinil nebo by je učinil s jiným obsahem, soud takové prohlášení změní nebo zruší, hrozila-li by člověku, který prohlášení učinil, závažná újma (§ 43 OZ).

„Předběžné prohlášení lze tedy kvalifikovat jako předběžné opatření, které fyzické osobě zaručí, že jeho situace bude v budoucnu řešena dle jeho požadavků a přání“ (Benešová, 2014, s. 13).

Nápomoc při rozhodování

Tuto formu podpůrného opatření může využít člověk, kterému působí duševní porucha obtíže při rozhodování, aniž by musel být omezen ve svéprávnosti. Takovýto člověk si může s podpůrcem dohodnout poskytování podpory, přičemž podpůrců může být více (§ 45 OZ). Smlouvou o nápomoci je podpůrce vázán podporovanému, že bude s jeho souhlasem přítomen u jeho právních jednání a že mu zajistí potřebné údaje a sdělení. Podpůrce je také podporovanému nápomocen radami. Smlouva o nápomoci nabývá účinnosti dnem, kdy je schválena soudem. Pokud není uzavřena písemnou formou, je nutné, aby strany projevily vůli uzavřít smlouvu před soudem. V případě, že odporují zájmy podpůrce zájmům podporovaného, soud smlouvu neschválí (§ 46 OZ). Zákon dále uvádí, že podpůrce nesmí ohrozit zájmy podporovaného nevhodným ovlivňováním, ani se na jeho úkor nesmí bezdůvodně obohatit (§ 47 OZ). Na návrh podporovaného nebo podpůrce lze soudem podpůrce odvolat. V případě, že podpůrce závažně poruší své povinnosti, je soudem odvolán, a to i bez návrhu (§ 48 OZ).

Benešová u tohoto institutu zdůrazňuje, *„že podpůrce nemá primárně jednat za podporovaného, jelikož se nejedná o zmocněnce, zákonného zástupce ani opatrovníka, ale pouze fakticky podporovaného podporovat“* (Benešová, 2014, s. 14).

Zastoupení členem domácnosti

Toto zastoupení je možné využít pouze u zletilé osoby, která nemá jiného zástupce a které brání duševní porucha samostatně právně jednat. Takového člověka může zastupovat jeho potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner, nebo také osoba, která se zastoupeným žila před vznikem

zastoupení alespoň tři roky ve společné domácnosti. Zástupce uvědomí zastoupeného, že ho bude zastupovat, a srozumitelně mu následky tohoto zastoupení vysvětlí. Pokud to člověk, který má být zastoupen, odmítne, zastoupení nevznikne. K odmítnutí zastoupení postačí pouhé vyjádření přání (§ 49 OZ).

Ke vzniku tohoto zastoupení je nutné schválení soudu. Před vydáním rozhodnutí je soud povinen vynaložit potřebné úsilí k tomu, aby zjistil názor zastoupeného, a to i za použití takového způsobu dorozumívání, který si sám zastoupený zvolí (§ 50 OZ). Povinností zástupce je dbát o ochranu zájmů a naplňování práv zastoupeného. Dbá také o to, aby způsob života zastoupeného nebyl v rozporu s jeho schopnostmi a aby odpovídal i zvláštním představám a přáním zastoupeného, nelze-li tomu rozumně odporovat (§ 51 OZ). Zastoupení členem domácnosti se týká pouze obvyklých záležitostí, tak jak to odpovídá životním poměrům zastoupeného. Zástupce není oprávněn k udělení souhlasu k zásahu do duševní nebo tělesné integrity člověka s trvalými následky. Co se týče nakládání s příjmy zastoupeného, zákon stanoví, že zástupce může nakládat s těmito příjmy pouze v rozsahu potřebném pro obstarávání obvyklých záležitostí tak, jak to odpovídá životním poměrům zastoupeného. S peněžními prostředky na účtu zastoupeného může zástupce nakládat jen v rozsahu, který nepřesáhne měsíčně výši životního minima jednotlivce dle jiného právního předpisu (§ 52 OZ).

Výše uvedené instituty patří mezi mírnější a méně omezující opatření. Zákon zdůrazňuje, že omezit člověka ve svéprávnosti je možné pouze tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům právě tato zmíněná opatření (§ 55, odst. 2 OZ).

1.3 Omezení svéprávnosti

S účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, tedy od 01. 01. 2014, je možné člověka ve svéprávnosti pouze omezit, nikoli zbavit způsobilosti k právním úkonům, tak jak tomu bylo dříve dle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

„K omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah a stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti“ (§ 55, odst. 1 OZ).

Zákon dále zdůrazňuje, že omezit člověka ve svéprávnosti je možné pouze tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější, méně omezující opatření (§ 55, odst. 2 OZ). K omezení svéprávnosti člověka je příslušný pouze soud, který je povinen vynaložit potřebné úsilí k tomu, aby zjistil názor člověka, o jehož svéprávnosti rozhoduje, a to i za použití takového způsobu dorozumívání, který si člověk sám zvolí (§ 56 OZ). Soud může omezit svéprávnost člověka pouze v takovém rozsahu, v jakém není schopen pro duševní poruchu, která není pouze přechodná, samostatně právně jednat. Skutečnost, že má člověk obtíže se dorozumívat, není sama o sobě důvodem k omezení svéprávnosti (§ 57 OZ). Soud rozhoduje o omezení svéprávnosti rozsudkem, ve kterém musí zcela přesně vymežit, ke kterým právním jednáním je osoba omezená ve svéprávnosti oprávněna a ke kterým již nikoli (Benešová, 2014, s. 15). Ani člověk, který má na základě rozhodnutí soudu omezenou svéprávnost, není zbaven práva samostatně jednat v běžných záležitostech každodenního života (o svém stravování, práci, odpočinku apod.) (Novotný, Ivičicová, Novotná & Štýsová, 2014, s. 27).

Často se můžeme setkat s názory, že osoba omezená ve svéprávnosti není trestně odpovědná. Jedná se však o omyl, protože soud nemůže omezit svéprávnost člověka k protiprávním činům (Benešová, 2014, s. 15). Svěprávnost může být soudem omezena buďto v souvislosti s určitou záležitostí, a to na dobu nutnou pro její vyřízení, nebo na jinak určenou určitou dobu, nejdéle však na tři roky. Pokud je zjevné, že se stav člověka po tuto dobu nezlepšil, může soud svéprávnost omezit na delší dobu, nejdéle však na pět let (§ 59 OZ). Marečková & Matiaško uvádějí, že *„smyslem časového omezení trvání zásahu do svéprávnosti je, aby soud pravidelně přezkoumával, zda podmínky pro jeho existenci stále trvají“* (Marečková & Matiaško, 2010, s. 142–143). Dojde-li ke změně okolností, může soud své rozhodnutí bezodkladně změnit či zrušit, a to i bez návrhu (§ 60 OZ).

Tato kapitola se zabývala svéprávností. Z velké části vycházela ze znění zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, v němž je tato oblast upravena. Byl vysvětlen pojem svéprávnost a způsoby nabytí svéprávnosti. Objasněna byla i mírnější, méně omezující opatření, která by měla být využívána před omezením svéprávnosti. Závěr kapitoly byl věnován samotnému omezení svéprávnosti.

2. OPATROVNICTVÍ NESVÉPRÁVNÝCH OSOB

V této kapitole se budu věnovat dalším ustanovením již zmíněného zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“), která úzce souvisejí s omezením svéprávnosti a která upravují opatrovnictví člověka. Zmíním se o osobě opatrovníka, o jeho povinnostech. Dále představím opatrovnickou radu a detailněji se budu zabývat výkonem veřejného opatrovnictví. Vzhledem k tomu, že v praxi jsou velmi často k výkonu veřejného opatrovnictví pověřováni sociální pracovníci, bude na závěr této kapitoly zařazena podkapitola pod názvem Sociální práce s nesvéprávnými osobami.

„Opatrovnictví člověka je institutem, který zaručuje ochranu práv člověka při jeho snížené schopnosti sám právně jednat“ (Benešová, 2014, s. 15).

2.1 Opatrovník

Opatrovníka jmenuje soud, který zároveň určí rozsah jeho práv a povinností. Osoba, které byl opatrovník ustanoven, se po dobu trvání opatrovnictví stává opatrovancem (§ 463 OZ).

„Mezi opatrovancem a opatrovníkem by měl být vzájemný vztah důvěry a respektu“ (Marečková & Matiaško, 2010, s. 130).

Soud jmenuje opatrovníka člověku, je-li to potřeba k ochraně zájmů tohoto člověka, nebo vyžaduje-li to veřejný zájem. Soud je také povinen jmenovat opatrovníka člověku, kterého omezil ve svéprávnosti, tomu, o kom není známo, kde pobývá, neznámému člověku, který je účasten určitého právního jednání, nebo tomu, jehož zdravotní stav mu působí obtíže při správě jmění nebo hájení práv (§ 465 OZ). Opatrovník je člověku soudem jmenován bezprostředně v rozhodnutí o omezení svéprávnosti. Při výběru

opatrovníka soud přihlédne k přáním opatrovance, k jeho potřebě i k podnětům osob, které jsou opatrovanci blízké, sledují-li však prospěch opatrovance (§ 62 OZ). Předně tedy soud ustanoví opatrovníkem osobu, kterou navrhl sám opatrovanec. Pokud to není možné, jmenuje soud opatrovníkem zpravidla příbuznou nebo jinou osobu opatrovanci blízkou. Tato osoba je povinna osvědčit dlouhodobý a vážný zájem o opatrovance a schopnost projevat tento zájem i do budoucna. Není-li možné ani toto řešení, jmenuje soud opatrovníkem jinou osobu, která splňuje podmínky pro to, aby se stala opatrovníkem, nebo opatrovníka veřejného (§ 471, odst. 2 OZ). Veřejný opatrovník bude charakterizován dále v textu v podkapitole pod názvem „Veřejné opatrovnictví“.

Opatrovníkem není možné jmenovat osobu nezpůsobilou právně jednat nebo osobu, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy opatrovance. Opatrovníkem nelze jmenovat ani provozovatele zařízení, kde opatrovanec pobývá nebo které mu poskytuje služby, nebo osobu, která je závislá na takovém zařízení (§ 63 OZ).

Opatrovník není oprávněn právně jednat za opatrovance v záležitostech, které se týkají vzniku a zániku manželství, výkonu rodičovských povinností a práv, stejně tak i pořízení pro případ smrti nebo prohlášení o vydědění a jejich odvolání (§ 458 OZ). Opatrovník rovněž nesmí odejmout opatrovanci věc zvláštní obliby, ledaže to odůvodňuje ohrožení jeho života či zdraví (§ 459 OZ). Požádá-li opatrovník soud o své odvolání, soud ho odvolá. Opatrovník je také soudem odvolán při neplnění svých povinností (§ 463 OZ).

Povinnosti opatrovníka

Mezi povinnosti opatrovníka patří udržovat s opatrovancem vhodným způsobem a v potřebném rozsahu pravidelné spojení, projevat o opatrovance skutečný zájem, dbát o jeho zdravotní stav, starat se

o naplnění opatrovancových práv a chránit jeho zájmy (§ 466, odst. 1 OZ). K těmto povinnostem Benešová uvádí, že opatrovník a opatrovanec by se spolu měli vídat pravidelně, četnost setkání by měla být posuzována individuálně. Dle jejího názoru by časové rozmezí osobních schůzek nemělo přesáhnout období jednoho měsíce. Autorka dále uvádí, že je žádoucí udržovat s opatrovancem telefonický kontakt či kontakt prostřednictvím sociálních sítí (Benešová, 2014, s. 16).

Při rozhodování opatrovníka o záležitostech opatrovance je opatrovník povinen vysvětlit opatrovanci srozumitelně povahu a následky rozhodnutí (§ 466 ods. 2 OZ). Zákon dále opatrovníkovi ukládá, aby při plnění svých povinností naplňoval opatrovancova právní prohlášení a dbal jeho názorů, a to i v případě, že opatrovanec je projevil dříve, včetně přesvědčení nebo vyznání, soustavně k nim přihlížel a zařizoval opatrovancovy záležitosti v souladu s nimi. Pokud toto není možné, postupuje opatrovník shodně se zájmy opatrovance. Opatrovník má také povinnost dbát na to, aby způsob opatrovancova života nebyl v rozporu s jeho schopnostmi a aby, nelze-li tomu rozumně odporovat, odpovídal i zvláštním představám a přáním opatrovance (§ 467 OZ).

Spravuje-li opatrovník jmění opatrovance, je oprávněn pouze k běžné správě takového jmění. Pokud se nejedná o běžnou správu jmění opatrovance, je opatrovník povinen požádat o schválení soud (§ 461 OZ). Další povinností opatrovníka, který spravuje jmění opatrovance, je vyhotovit do dvou měsíců od svého jmenování soupis spravovaného jmění. Tento soupis musí opatrovník doručit soudu, opatrovanci i opatrovnické radě, pokud je zřízena. Za trvání opatrovnictví je opatrovník povinen vyúčtování správy jmění vyhotovit každoročně vždy do 30. června. Pokud je pro to důležitý důvod, může opatrovanec nebo opatrovnická rada požádat soud, aby opatrovníkovi uložil povinnost vyhotovit vyúčtování mimořádné.

Opatrovník, jehož funkce končí, je povinen vyhotovit konečné vyúčtování správy jmění a doručit jej opatrovanci, opatrovnické radě a soudu (§ 485 OZ).

2.2 Opatrovnická rada

Je-li soudem jmenován opatrovník, může opatrovanec nebo každá jemu blízká osoba žádat o ustanovení opatrovnické rady. Opatrovník svolá schůzi, tak, aby se konala do třiceti dnů po obdržení žádosti. Jestliže není schůze svolána včas nebo nekoná-li se z jiného důvodu, anebo není-li zvolena opatrovnická rada, svolá ji soud, a to i bez návrhu. Schůze se může zúčastnit opatrovanec a kdokoli z jeho blízkých osob či přátel. Opatrovnická rada může být zvolena, zúčastní-li se schůze alespoň pět osob (§ 472 OZ).

„Opatrovnická rada slouží k vyšší ochraně práv a zájmů zastoupeného“ (Juríčková, Ivanová & Filka, 2014, s. 129). Bezouška & Piechowiczová jsou toho názoru, že nad činností opatrovníka má sice dbát soud, ale v praxi je to takřka nereálné. Opatrovnická rada tak má být určitým mezičlánkem, na který se přenáší kontrolní kompetence vůči opatrovníkovi (Bezouška & Piechowiczová, 2013, s. 95). Marečková & Matiaško se zmiňují také o tom, že opatrovnická rada má být ve vztahu k opatrovníkovi orgánem konzultativním (Marečková & Matiaško, 2010, s. 145).

Členem opatrovnické rady se může stát pouze osoba, která o opatrovance osvědčí dlouhodobý a vážný zájem a schopnost projevat tento zájem i do budoucna a jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy opatrovance. Není možné, aby byl členem opatrovnické rady sám opatrovník (§ 473 OZ). Opatrovnická rada se skládá alespoň ze tří členů (§ 474 OZ). O volbě členů opatrovnické rady a jejich náhradníků je určeným zapisovatelem vyhotoven zápis. Tento zápis je doručen opatrovníkovi a také soudu, který opatrovníka jmenoval (§ 475 OZ). Člen opatrovnické rady je

volen na dobu neurčitou a ze své funkce může odstoupit. Odstoupení se stává účinným doručením písemného oznámení opatrovníkovi a soudu (§ 477 OZ). Opatrovnická rada zasedá nejméně jednou za rok a k tomuto zasedání přizve opatrovance i opatrovníka (§ 478 OZ). Na svém pravidelném zasedání se zabývá projednáním zprávy opatrovníka o jeho činnosti v záležitostech opatrovance. Vyjadřuje se k soupisu jmění opatrovance a k vyúčtování jeho správy (§ 479 OZ).

Úkolem opatrovnické rady je také zaujímat stanoviska k některým podstatným rozhodnutím opatrovníka týkajícím se opatrovance, a to ve věcech osobní i majetkové povahy (Marečková & Matiaško, 2010, s. 146).

2.3 Veřejné opatrovnictví

Jak již bylo zmíněno, soud při výběru opatrovníka postupuje dle určitého pořadí, které je dáno zákonem a kde na posledním místě stojí veřejný opatrovník (§ 471 OZ). Ministerstvo vnitra České republiky označuje institut veřejného opatrovnictví „posledním útočištěm“, pokud nelze jmenovat jinou vhodnou osobu, která by mohla opatrovnictví vykonávat (Základní informace pro obce jako veřejné opatrovníky, 2016, s. 16). Způsobilá k výkonu veřejného opatrovnictví je obec, v níž má opatrovanec bydliště, anebo také právnická osoba, která je k plnění tohoto úkolu obcí zřízená. Zákon dále uvádí, že ke jmenování veřejného opatrovníka není třeba souhlasu obce (§ 471, odst. 3 OZ).

Výkon funkce veřejného opatrovníka obcí je výkonem přenesené působnosti. Od roku 2017 je tento výkon financován ze státního rozpočtu formou tzv. výkonové složky příspěvku na přenesenou působnost. Jedná se o paušální platbu ve výši 29 000,- Kč na opatrovance za rok. Na pověřených obecních úřadech a obecních úřadech obcí s rozšířenou působností (tzv. obcí

II. a III. typu) vykonávají agendu veřejného opatrovnictví většinou sociální pracovníci nebo specializovaní úředníci pro výkon veřejného opatrovnictví. V menších obcích (tzv. obcích I. typu) zajišťuje výkon opatrovnictví zpravidla starosta obce (Durajová, Machová, Nosková, Rittichová & Vrabcová, 2017, s. 9–70).

Od 1. července 2017 nabyla účinnosti vyhláška č. 173/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů. Zde je v § 1, odst. 1, pod písmenem l, zavedena nová správní činnost „při výkonu veřejného opatrovnictví“. Přejícné ustanovení této vyhlášky v článku II odst. 2 upravuje povinnost úředníků, kteří tuto správní činnost vykonávají, prokázat zvláštní odbornou způsobilost a to do 18 měsíců ode dne nabytí účinnosti této vyhlášky. Zvláštní odborné způsobilosti se věnuje také zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů. V § 21 tohoto zákona je uvedeno, že správní činnosti může výjimečně vykonávat i úředník, který nemá zvláštní odbornou způsobilost, nejdéle však po dobu 18 měsíců od vzniku pracovního poměru úředníka nebo ode dne, kdy začal vykonávat takovou činnost, pro jejíž výkon je prokázání zvláštní odborné způsobilosti předpokladem.

Způsob práce veřejného opatrovníka by se neměl odlišovat od práce opatrovníka fyzického. Rozdíl můžeme spatřovat v tom, že vztah mezi fyzickým opatrovníkem a opatrovancem je osobní, kdežto vztah veřejného opatrovníka a opatrovance je vztahem profesionálním. Veřejný opatrovník by měl naplňovat právní úkony v souladu se zájmy a přáními opatrovance, měl by také sledovat, zda nedochází ke střetům mezi zájmy opatrovance a zájmy zaměstnavatele opatrovníka. V takové situaci by měla být veřejnému opatrovníkovi poskytnuta podpora například v podobě supervize nebo mediace (Metodika výkonu opatrovnictví, 2015, s. 16).

Veřejný opatrovník se musí oproti fyzickému opatrovníkovi řídit dalšími předpisy, které nařizují jeho postup. Jedná se např. o zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 128/2000 S., o obcích, ve znění pozdějších předpisů. Aktuálně neexistuje zákon, který by zvláště upravoval veřejné opatrovnictví (Durajová, Machová, Nosková, Rittichová & Vrabcová, 2017, s. 6).

Velmi důležitou úlohu pro obce při výkonu veřejného opatrovnictví plní krajské úřady. Jednak vykonávají činnost kontrolní, ale také činnost metodickou. Tato aktivita spočívá v poradenství daným obcím a v pomoci při řešení složitých opatrovnických případů (Veřejné opatrovnictví 2019, s. 35). Zmíněnou pomoc, kterou v rámci své metodické činnosti krajské úřady poskytují, mohou veřejní opatrovníci využít právě tak v procesu práce týkajícího se řešení problémů s dluhy nesvéprávných osob.

Krajské úřady pravidelně pořádají pracovní setkání, kulaté stoly a metodické dny, z nichž tvoří metodické materiály nebo doporučení pro obce vykonávající veřejné opatrovnictví. Mimo uvedené vzdělávací aktivity realizované krajskými úřady jsou pro veřejné opatrovníky určeny další vzdělávací kurzy zaměřené přímo na problematiku praktického výkonu veřejného opatrovnictví. Dalšími tématy kurzů jsou například duševní onemocnění a práce s lidmi s tímto onemocněním, psychiatrické minimum či dluhová problematika a exekuce (Veřejné opatrovnictví 2019, s. 35).

Jak je již v textu zmíněno, zejména na pověřených obecních úřadech a obecních úřadech obcí s rozšířenou působností vykonávají opatrovnictví zaměstnanci, kteří jsou zároveň pověřeni k zajištění sociální práce u svých opatrovanců. Často pak dochází k nejasnostem při hledání hranice mezi sociální prací a opatrovnictvím, což je pro pracovníky obcí náročné. Diskuse o tom, zda má opatrovník zajišťovat ve vztahu k opatrovanci zároveň sociální práci, jsou velmi časté (Metodika výkonu opatrovnictví, 2015, s. 16).

Nad otázkou, zda je nezbytné oddělovat sociální práci od opatrovnictví, se ve svém článku, zamýšlí také Vočka. Autor ve stávající praxi, kdy úředníci městských úřadů vykonávají částí svého pracovního úvazku činnosti sociální práce a částí úvazku funkci veřejného opatrovníka, nespatřuje rozpor s žádným právním předpisem. Současně zastává názor, že je zcela v souladu s právní úpravou výkonu povolání sociálního pracovníka, když úředník městského úřadu vykonávající funkci veřejného opatrovníka realizuje činnost sociální práce, vyžaduje-li to situace opatrovance. Závěrem autor uvádí, že za účelnější než hledání rozdílů či hranice mezi výkonem veřejného opatrovnictví a sociální práce pokládá určení věcně příslušného ministerstva, které bude mít veřejné opatrovnictví v gesci. Toto ministerstvo by pak mělo usilovat o lepší legislativní ukotvení a o odborné metodické vedení výkonu veřejného opatrovnictví (Vočka, 2019, s. 54–55).

2.4 Sociální práce s nesvéprávnými osobami

Sociální práce

Sociální práce je charakterizována jako „*společenskovědní disciplína i oblast praktické činnosti, jejichž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti aj.)*“ (Matoušek, 2008b, s. 200–201).

Tato odborná disciplína zajišťuje prostřednictvím metod sociální práce péči o všechny potřebné sociálně znevýhodněné skupiny na profesionální úrovni (Gulová, 2011, s. 14).

Šabatová uvádí, „*že sociální práce je profese (či povolání), pro jejíž výkon nestačí chuť a odhodlání pomáhat. Jde o činnost, která vyžaduje odbornost, celoživotní vzdělávání a osobní rozvoj sociálního pracovníka*“ (Šabatová, 2017).

Posláním sociální práce je dle Úlehly vedení dialogu mezi tím, co vyžaduje společnost ve svých normách, a tím, co si přeje klient. Mezi

pracovníkovu odbornost pak patří umění být prostředníkem mezi těmito normami a přesvědčením klienta (Úlehla, 2005, s. 25).

Sociální pracovník

Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka jsou upraveny zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, kde je v § 109 uveden výčet činností, které sociální pracovník provádí. Jedná se o výkon sociálního šetření, zabezpečení sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti. Dále sociální pracovník zajišťuje odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytuje krizovou pomoc, sociální poradenství a sociální rehabilitaci. Zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů v § 110 vymezuje blíže předpoklady k výkonu povolání sociálního pracovníka. Jedná se o plnou svéprávnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odbornou způsobilost podle uvedeného zákona. V § 111 tohoto zákona je zmíněno další vzdělávání sociálního pracovníka.

Sociální pracovník se ve své práci setkává s klienty, s jejich rodinami, se skupinami přirozenými (např. skupina vrstevníků na sídlišti) či uměle vytvořenými (např. školní třída). Pracuje s organizacemi i s místními komunitami. Sociální pracovník může figurovat také jako expert při přípravě legislativních změn (Matoušek, 2008a, s. 13).

Úkolem sociálního pracovníka je pomoci jednotlivcům, rodinám, skupinám a komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo tuto způsobilost znovu získat. Mimo to pomáhá k vytvoření příznivých společenských podmínek pro jejich uplatnění (Matoušek, 2001, s. 10).

Specifika sociální práce s nesvéprávnými osobami

Sociální práce s nesvéprávnými lidmi se dotýká osob, u nichž je přítomná trvalá duševní porucha. Zmínka o této duševní poruše je v § 57 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, kde je uvedeno, že soud může omezit svéprávnost člověka pouze v takovém rozsahu, v jakém není schopen pro duševní poruchu, která není pouze přechodná, samostatně právně jednat.

Původ duševních poruch ve svém článku objasňuje Češková. Uvádí, že duševní poruchy vznikají souhrou více faktorů. Jedná se o určitou vnitřní zranitelnost, se kterou se člověk narodí. Dále jsou to příčiny psychosociální (např. traumatizující životní událost) a faktory biologické (Češková, 2008, s. 23).

Probstová & Pěč v úvodu své knihy uvádějí, že vznik, průběh a vyústění duševních poruch ovlivňují sociální faktory. Zejména pak u osob s dlouhodobým duševním onemocněním jsou to právě sociální hlediska a dopady, které určují další vývoj onemocnění (např. dopad ztráty zaměstnání) (Probstová & Pěč, 2014, s. 18).

Za důležitý předpoklad k práci s lidmi s duševním onemocněním je označována zejména základní znalost nejen příznaků, ale i dynamiky duševních onemocnění a dosažitelných terapeutických intervencí včetně vlivů medikace (Matoušek, Kodymová & Koláčková, 2005, s. 136). Rozpoznání choroby vede k většímu pochopení lidí s duševním onemocněním a sociálním pracovníkům umožní lépe pochopit jejich chování a prožívání, na které běžná lidská empatie nestačí (Probstová & Pěč, 2014, s. 22).

Probstová sděluje, že většina lidí s duševním onemocněním se neobejde jak bez cílené pomoci sociálního pracovníka (např. informace z oblasti sociálního zabezpečení, občanského, pracovního a rodinného práva a pomoc s problémy v těchto sférách), tak bez specifické intervence (např.

poradenství, rodinná psychoterapie). Zejména lidé dlouhodobě duševně nemocní potřebují komplexní péči, která vyžaduje týmovou práci profesionálů zdravotní a sociální sféry. Autorka považuje kvalifikovanou práci sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu za nezastupitelnou, v některých etapách pro život člověka se závažným duševním onemocněním dokonce jako primární. Dále zmiňuje, že multidisciplinární tým je založen na spolupráci odborníků a koordinaci postupu. Zástupci jednotlivých profesí pak přinášejí do týmu své specifické dovednosti, spolupracují s dalšími institucemi i s osobami, které jsou součástí klientovy sociální sítě (Probstová in Matoušek, Kodymová & Koláčková, 2005, s. 133–143).

Dle Kodymové je využití multidisciplinárních týmů v praxi sociální práce velmi důležité při dosahování pozitivních výsledků intervencí. Velmi prospěšné jsou především u klientů nacházejících se v náročných či komplikovaných situacích, jejichž řešení se nachází na hranici působnosti více oborů či institucí. Multidisciplinární týmy mohou mít mnoho podob, např. v rámci jednoho pracoviště složeného z více specialistů jedné profese či specialistů více profesí. Mohou být také sestaveny na základě spolupracující sítě jednoho či více druhů služeb, a to na různých úrovních (lokální, národní, mezinárodní) (Kodymová, 2015, s. 5).

Tato kapitola byla věnována opatrovnictví nesvéprávných osob. Definovala opatrovníka, zabývala se důvody a podmínkami jeho ustanovení, povinnostmi opatrovníka. Zmíněna byla také opatrovnická rada jakožto institut, který byl zřízen k zajištění větší ochrany zájmů opatrovanců. Další část této kapitoly se zabývala veřejným opatrovnictvím. Bylo vysvětleno, kdo je způsobilý k výkonu veřejného opatrovnictví a kdo tuto agendu nejčastěji vykonává. Závěr kapitoly byl věnován sociální práci s nesvéprávnými osobami. Tato část objasnila pojmy sociální práce, sociální pracovník a snažila se uchopit specifika sociální práce s nesvéprávnými osobami.

3. DLUHOVÁ PROBLEMATIKA

V samotném úvodu této kapitoly budou objasněny dva zdánlivě totožné pojmy, a to zadluženost a předluženost. Následovat budou další odborné termíny, které s dluhovou problematikou úzce souvisí. Pozornost bude věnována charakteristice dluhů, příčinám jejich vzniku a možnostem jejich řešení. V závěru této kapitoly bude představena obec respektive její nástroje, které je možno využít k podpoře občanů v oblasti předlužení.

3.1 Základní pojmy

Zadluženost versus předluženost

Zadlužení nebo také hospodaření na dluh je v dnešní době považováno za zcela běžný společenský fenomén. Například pořízení vlastního bydlení, automobilu či nákup nutného vybavení domácnosti na dluh je chápáno jako racionální ekonomické rozhodnutí (Metodika, 2015, s. 7). Člověk si tak může díky různým finančním produktům (např. úvěr, půjčka) dopřát vyšší životní standard a věci, na které by musel šetřit i několik let, si může pořídit téměř okamžitě (Šmejkal, 2009, s. 16).

Předluženost je popisována jako situace, kdy dlužník není schopen dostát svým závazkům. Jedná se o širší celospolečenský problém, který dopadá na další oblasti fungování společnosti, například na bezpečnost či míru kriminality, na zdraví (Hrdinková & Mati, 2013, s. 28). Nedomová uvádí, že „předlužení představuje negativní formu zadlužení, která může mít celou řadu dopadů na jedince i jeho rodinu“ (Nedomová, 2013, s. 161).

V manuálu pro školení sociálních pracovníků a pracovníků nevládních a neziskových organizací a charit je předlužení popisováno jako nesplnění platebních povinností dlužníka, které spěje k jeho ekonomické a psychosociální destabilizaci. Jedná se o dlouhodobě trvající proces, který

prochází určitým vývojem a míří k soukromému bankrotu (Formy pomoci předluženým občanům, 2007, s. 5).

Česká národní banka hovoří o předluženosti v případě, že náklady na splácení dluhu převyšují 50 % čistého příjmu (po odečtení nezbytných výdajů) (Zamrazilová, 2011, s. 7)

„Zatímco zadluženost je do určité míry normální a žádoucí jev současné ekonomiky států po celém světě, předlužení je již nežádoucím jevem“ (Formy pomoci předluženým občanům, 2007, s. 4).

Veřejný opatrovník se ve své práci setkává s opatrovanci jak v situaci zadlužení, tak s opatrovanci předluženými. I přesto, že je zadlužení obecně považováno za běžnou součást života, při práci s uvedenou cílovou skupinou je nezbytné věnovat pozornost i klientům, kteří jsou zadluženi. Osoby omezené ve svéprávnosti si mnohdy se svou obtížnou finanční situací nedokáží poradit, potřebují komplexní péči, jejíž součástí je i pomoc při řešení problémů s dluhy. Řešení těchto problémů vyžaduje orientaci veřejných opatrovníků v legislativě týkající se dluhové problematiky, která bývá mnohdy právně velmi složitá. I na tomto místě považuji za důležité opětovně poukázat na nezbytnost spolupráce různých odborníků v rámci multidisciplinárního týmu, kdy příkladem při řešení problémů s dluhy může být spolupráce veřejného opatrovníka a právníka, jakožto zaměstnanců obce pověřené výkonem opatrovnictví.

Ve své profesní praxi jsem se setkala s opatrovanci, jejichž dluhy vznikly různými způsoby, za odlišných situací a dosahovaly rozdílné výše. Nejčastěji se jednalo o dluhy vzniklé neplněním povinností daných zákonem, zejména o dluhy vzniklé nehrazením poplatku za komunální odpad, neplacením zdravotního pojištění a v jednom případě to byl dluh vzniklý nehrazením výživného vůči nezletilému dítěti. Setkala jsem se také s dluhem, který vznikl nezaplacením pokuty za jízdu hromadnou dopravu bez platné

jízdenky. Pracovala jsem také s klienty, jejichž dluhy vznikly neplněním smluvních podmínek, a to neplacením nájemného a poplatků za služby spojené s bydlením a řádným nesplácením splátek úvěru. Velmi komplikovaným byl případ dluhu, který vznikl z ručení za půjčku. V naprosté většině těchto případů si klienti neuvědomovali následky vzniklé situace, ani v jednom z případů nedokázali situaci sami řešit či se účinně bránit.

Věřitel

Dalším odborným termínem je věřitel. Věřitel je upraven v § 3 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Označuje osobu, která nabízí nebo poskytuje spotřebitelský úvěr, a to v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu povolání.

Obecně však lze říci, že věřitel je ten, komu je dlužník povinen hradit dluh (Metodika, 2015, s. 37).

Zajištěný věřitel

Zajištěný věřitel je upraven v § 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů. Tímto věřitelem je osoba, jejíž pohledávka je zajištěna majetkem náležícím do majetkové podstaty, a to jen zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy. Opakem zajištěného věřitele je **věřitel nezajištěný**.

Dlužník

„Dlužník též vydlužitel; ten, kdo má plnit závazek vůči věřiteli“ (Metodika, 2015, s. 37).

Pohledávka

„Pohledávka je právo věřitele na plnění od dlužníka“ (Metodika, 2015, s. 37).

Závazek

Pojem závazek je definován v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Závazek vzniká ze smlouvy nebo z jiné právní skutečnosti k tomu, dle právního řádu, způsobilé (§ 1723). Ze závazku má věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo uspokojit splněním dluhu (§ 1721).

Úvěr

Úvěrem obecně se rozumí právo použít cizí peněžní prostředky pro vlastní potřebu s povinností je do určité lhůty vrátit a zaplatit za toto právo odměnu, tedy úrok (Základní informace, 2014).

Půjčka

Půjčkou nebo také zápůjčkou se rozumí přenechání věci nebo peněžních prostředků po stanovenou dobu (Metodika, 2015, s. 37).

Úrok

Úrok znamená odměnu za půjčení peněžních prostředků (Hrdinková & Mati, 2013, s. 47).

Úrok z prodlení

Úrok z prodlení vyjadřuje druh postihu dlužníka, jestliže nevrátí věřiteli půjčku v určeném termínu (Syrovátková & Machalíček, 2008, s. 110).

Exekuční řízení

Exekuční řízení je řízení, ve kterém je postihován majetek dlužníka a dle rozhodnutí soudu je vymáhána pohledávka věřitele (Ježek 2013, s. 93).

Finanční gramotnost

Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a také postojů, které jsou nezbytné k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování (Slovník pojmů: Definice finanční gramotnosti).

Dluhová past

Dluhová past, jinak také dluhová spirála, znamená stav předlužení, kdy dojde k neschopnosti dlužníka splácet své dluhy, což je řešeno další půjčkou (Metodika, 2015, s. 37).

Spotřebitel

„Spotřebitel je osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti“ (Syrůvková & Machalíček, 2008, s. 109).

Lichva

Termín lichva upravuje § 218 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Lichvy se dopouští ten, kdo zneužije něčí rozumové slabosti, tísně, nezkušenosti, lehkomyšlnosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo někomu jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru.

3.2 Charakteristika dluhů

Definice dluhu

Dluh je předmětem vztahu mezi věřitelem a dlužníkem. Je obvykle peněžní a vzniká např. půjčkou, úvěrem, nákupem na splátky apod. (Metodika, 2015, s. 37).

Vznik dluhů

Hrdinková & Mati uvádějí, že dluhy mohou vzniknout ze dvou základních zdrojů, a to ze zákona (tj. nehrazením zdravotního pojištění, daní, výživného, povinného ručení, pokut) a také ze smluv (tj. nehrazením nájmu, energie, půjček dále ručitelství, manželství tj. dluhy vzniklé v rámci společného jmění manželů) (Hrdinková & Mati, 2013, s. 7).

V dokumentu Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky se hovoří o vzniku dlužné pohledávky jednak na základě osobního rozhodnutí a jednak jako o důsledku nevědomosti, nedbalosti či nedostatečné reakce člověka při řešení běžných osobních situací. V prvním případě vznikne dluh aktivním jednáním člověka, který využije některý z nabízených úvěrových produktů a půjčí si peníze. Naopak ve druhém případě dojde ke vzniku pohledávky v důsledku toho, že člověk adekvátně nejedná. Příkladem může být opomenutí uhrazení jednorázové platby nebo nedostatek finančních prostředků na úhradu vzniklého nedoplatku (Metodika, 2015, s. 9).

Příčiny vzniku dluhů

Janda ve své knize uvádí poměrně obsáhlé teoretické i praktické informace o tom, proč se lidé zadlužují. Pro tuto bakalářskou práci byly vybrány ty příčiny, na které autor obzvláště poukazuje. Za nejčastější důvod zadlužování označil nulovou finanční gramotnost, kdy si dlužníci nedokáží spočítat úrok, výši splátky, neumí si přestavit délku splácení úvěru. Další

příčinou, kterou autor uvedl, je zvyšování sociálního statusu. Hovoří o skupině obyvatel, která se zabývá především tím, jak je vnímána svým okolím, přáteli a známými. Svou touhu po vyšším statusu naplňují nákupem drahého ošacení, obuvi, chytrých mobilů apod. na dluh. Za vůbec nejsmutnější příklad půjčky Janda označil situaci, kdy si dlužník půjčuje finanční prostředky na zajištění svých životních nákladů. Např. aby mohl včas uhradit nájem či nakoupit potraviny a další základní životní potřeby. Jako osudovou chybu autor označil půjčku na půjčku. Dlužník si sjedná půjčku ke splácení již sjednaného úvěru. Rozvod nebo také rozchod je další z možných příčin zadlužování, kdy často jeden z manželů, který nebyl zadlužen, musí uhradit část společných závazků (Janda, 2013, s. 126–131).

Co se týče příčin předlužení, dle Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky je možné tyto příčiny sledovat ve třech rovinách – individuální, tržní a legislativní. Do roviny individuální řadí, ve shodě s již citovaným autorem Jandou, nízkou finanční gramotnost. Dále se jedná o špatnou finanční disciplínu a o nízkou schopnost obrany vlastních práv. Řada osob nedokáže odolat manipulativním nabídkám úvěrových společností, neumí správně odhadnout své reálné možnosti a při svém rozhodování neuvažuje v dlouhodobém horizontu. Mnoho lidí není schopno reagovat včas na nepředvídanou životní událost, naopak se stávají pasivními a rezignují. Ve chvíli, kdy jsou lidé vystaveni nekalým tržním praktikám, se neumí účinně bránit. Rovina tržní zahrnuje nezodpovědnost věřitelů při půjčování rizikovým klientům, neprůhlednost a vysoká rizikovost finančních produktů. Na trhu působí řada společností, které své podnikání staví na vědomém využívání neznalosti, naivity a finanční tísně dlužníků. Poslední je legislativní rovina, která spočívá v nedostatečné vymahatelnosti práva na nezávislý soud. Příkladem jsou spotřebitelské smlouvy, ve kterých je

spotřebiteli umožněno, aby se vzdal svého práva na projednání sporu před nezávislým soudem (Metodika, 2015, s. 9–10).

Fokus ČR, z.s., organizace, která se věnuje podpoře lidem s duševním onemocněním, ve své brožuře vymezila důvody, pro které se takto nemocní lidé zadlužují. Jedním z uvedených důvodů je skutečnost, že lidé s duševním onemocněním bývají velmi často objektem zneužívání, kdy obchodníci nabízející zboží, půjčky či služby, zneužívají jejich snížené schopnosti odolávat „výhodným“ nabídkám, porozumět podmínkám smluv a vyjednávat ve svůj prospěch. Dalším uvedeným důvodem vzniku dluhů je fakt, že se duševní nemoc může projevit nereálnými představami o svých schopnostech a nereálnými životními plány. Obzvláště pak lidé trpící mániemi mívají sklon v manické fázi svého onemocnění vytvářet dluhy, kdy současný systém jednoduchých rychlých půjček tomuto nahrává. Dalším zmíněným důvodem jsou psychické potíže jako strach, úzkost, apatie, které bývají důvodem dlouhodobého neřešení dluhové situace, přičemž dochází ke zvyšování dluhů a narůstání penále (Kárová, 2017, s. 15).

Pěčová se ve svém článku, který je věnován porušování práv osob s duševním onemocněním, taktéž zmiňuje o závažném faktu. Tímto faktem je, že nemocný člověk si sám mnohdy vůbec neuvědomuje, že dochází k porušování jeho práv. Neví, na co má právo, a není tak schopen svá práva hájit či prosazovat (Pěčová, 2008 s. 33).

Možnosti řešení dluhů

První možností, jak řešit neschopnost splácet své pohledávky, je zvýšení příjmu (Hrdinková & Mati, 2013, s. 27).

Janda se zmiňuje také o možnosti snížení výdajů a o jednorázovém řešení finančních potíží, který spočívá v prodeji věcí nepotřebných k životu. Další formou řešení je dialog s věřiteli o možnosti změny splátkového

kalendáře. Doporučováno je snížit splátky a prodloužit délku splatnosti půjčky (Janda, 2013, s. 139).

Velmi častým řešením nedostatku finančních prostředků je další půjčka. Dlužník si vezme půjčku, aby mohl zaplatit jinou půjčku. Toto řešení nese velké riziko a často vede ke vzniku tzv. dluhové spirály. I přesto je však nutné čerpání nové půjčky předem nezavrhovat a zvážit tuto možnost s ohledem na konkrétní situaci dlužníka. Další možností je konsolidace půjček, což znamená sloučení půjček. Pokud má dlužník více závazků, které není schopen řádně hradit, načítají se mu úroky z prodlení a různé sankce jednotlivě u každého závazku zvlášť. Celková výše dluhu pak prudce a nezvladatelně roste. Prostřednictvím konsolidace půjček banka zaplatí veškeré dlužné pohledávky a dlužníkovi vznikne jeden nový závazek vůči této bance. Zde je nutné podotknout, že dlužník musí splnit všechny podmínky konsolidace, které jsou velmi přísné a kladou na něj značné nároky (Hrdinková & Mati, 2013, s. 28–29).

Následující možností řešení dluhů je insolvence neboli oddlužení, lidově také osobní bankrot. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky uvádí, že existuje jediná efektivní cesta ven z dluhové pasti a tou je právě oddlužení (Metodika, 2015, s. 20).

Insolvence je upravena zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zmíněný zákon umožňuje dvě formy oddlužení a to zpeněžením majetku nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetku. Dále nabízí varianty splnění oddlužení. **Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty** je splněno, splatil-li dlužník nezajištěným věřitelům jejich pohledávky v plné výši, nebo dlužník v době 3 let od schválení oddlužení splatit nezajištěným věřitelům alespoň 60 % jejich pohledávek, anebo po dobu 5 let od schválení oddlužení nebylo toto dlužníku zrušeno a dlužník neporušil svou povinnost vynaložit veškeré úsilí,

kteřé po něm bylo možno spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů. Má se za to, že uvedenou povinnost dlužník neporušil, jestliže v této době splatil nezajištěným věřitelům alespoň 30 % jejich pohledávek. Co se týče **oddlužení zpeněžením majetkové podstaty**, toto je splněno po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení (§ 412a).

Význam zavedení oddlužení do našeho právního řádu spočívá v tom, že poctivému dlužníkovi je dána možnost zbavit se dluhů, zprostředkovat mu tak nový start a zároveň jej motivovat k aktivnímu splácení dluhů (Metodika, 2015, s. 20).

3.3 Obec jako poskytovatel podpory občanům v oblasti předlužení

V nadcházejícím textu budou zmíněny další možné strategie sociální práce s nesvéprávními osobami s dluhy, přičemž strategie sociální práce jsou zde chápány jako proces práce s nesvéprávními osobami s dluhy a spolupráce s dalšími institucemi.

V již připomenutém dokumentu, který zpracovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, jsou uvedeny nástroje, které mohou obce využít k podpoře občanů v zodpovědném rozhodování o jejich financích a v obraně jejich práv. Mezi tyto nástroje patří aktivity v oblasti vzdělávání, osvětové činnosti a poradenství (Metodika, 2015, s. 24). Pro potřeby bakalářské práce budou zmíněné nástroje stručně popsány, zvýšená pozornost pak bude věnována poradenství, které je považováno za nejzákladnější nástroj sociálního pracovníka.

Dle Hartla je poradenství jednou z cest, jak pomoci lidem překonat jejich problémy, objasňovat a dosahovat jejich osobní cíle (Hartl in Matoušek, 2008a, s. 85).

Vzdělávací aktivity

Mezi tyto aktivity je zařazeno vzdělávání pracovníků obcí v oblasti dluhové problematiky. Vzdělávání, které by mělo vycházet z aktuální praxe, je nezbytným předpokladem pro orientaci v uvedené problematice. Doporučovanými oblastmi vzdělávání jsou zejména smluvní podmínky (riziková ujednání, dopad na spotřebitele), vymáhání pohledávek (fáze vymáhání, vyjednávání s věřiteli, možnosti se bránit), exekuce (průběh, způsoby exekuce, práva a povinnosti exekutora i dlužníka), oddlužení (podmínky, průběh a efekty oddlužení) (Metodika, 2015, s. 28).

Cílené osvětové aktivity

Tyto aktivity slouží ke zvyšování informovanosti občanů o jejich právech a povinnostech týkajících se již zmíněné problematiky. Jednotlivými nástroji mohou být např. varovné informační materiály, mediální produkce obce, webové stránky obce, přednášky a semináře pro veřejnost (Metodika, 2015, s. 28–29).

Poradenství

Poslední uvedenou a velmi důležitou aktivitou obce v oblasti předlužení je poradenská podpora.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky popisuje postupy dluhového poradenství, které v základní podobě může s občany provést i pracovník obce (Metodika, 2015, s. 33). Tyto postupy jsou následující:

- **Mapování závazků** – při řešení tíživé finanční situace klienta je nezbytné vytvoření přehledu o všech jeho závazcích. V současnosti

neexistuje souhrnná a spolehlivá databáze těchto závazků a proto je pracovník odkázán na několik různých zdrojů, z nichž žádný není zcela vyčerpávající. Obrátit se může např. na soud, centrální evidenci exekucí, na databáze bankovních a nebankovních subjektů (Metodika, 2015, s. 33).

- **Vyjednávání s věřiteli** – pokud je zřejmé, vůči komu je dlužník s úhradou závazků v prodlení, je možné pomoci dlužníkovi v komunikaci s věřitelem, a to za účelem dohody na mimosoudním řešení sporu. Nejčastějším nástrojem tohoto kroku je žádost o splátkový kalendář. Důležité je, aby dlužník uvedl okolnosti, které vedly k porušení smluvního vztahu, a také popsal svou sociální situaci, která zapříčinila problémy v plnění závazku. Dlužník by měl také navrhnout výši splátek, které bude schopen hradit (Metodika, 2015, s. 33).
- **Obrana u soudu** – jestliže již je klientova pohledávka uplatňována před soudem, je zapotřebí analyzovat dokumentaci týkající se pohledávky a ověřit její oprávněnost. Pokud vzniknou jakékoli pochybnosti např. o původu pohledávky, o platnosti některých částí smlouvy či o přiměřenosti vymáhaného plnění, je nezbytné tyto námitky zformulovat a směřovat je soudu (Metodika, 2015, s. 34).
- **Práce s klientem v exekuci** – exekuce je poslední fází vymáhání pohledávky. Nejprve je zapotřebí zjistit, u kterého exekutorského úřadu je řízení vedeno. V případě, že klient nemá tyto informace, je možné nahlédnout do centrální evidence exekucí. Pokud je pohledávka vymáhaná v exekuci platná, je vhodné hledat s dlužníkem způsoby, jak alespoň z části dluh splácet. K tomuto účelu je nutné znát aktuální výši celkového dluhu (jistina, úroky z prodlení, náklady na vymáhání). Velmi důležité je dlužníka upozornit na jeho práva a povinnosti spojené s exekučním řízením. Musí být seznámen s tím,

co je možné ze strany exekutorského úřadu očekávat a jak se na to připravit. Řada dlužníků bývá z exekuce vyděšená a velmi snadno podlehne slibům dalších obchodníků s chudobou (pochybné zprostředkovatelské společnosti, lichváři, oddlužovací agentury), kteří slibují cestu ven z dluhové pasti. V žádném případě není dobré dlužníka exekucí ještě více děsit, ale je daleko vhodnější s ním věcně probrat možné dopady exekučního řízení na jeho každodenní život. (Metodika, 2015, s. 34–35).

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR však zároveň hovoří o situaci, kdy pracovníci obcí nemají dostatečnou časovou a odbornou kapacitu k řešení případů zadlužených osob, které vyžadují řešení individuální, přitom komplexní a detailní. Z tohoto důvodu je nutné zajistit pro občany dostupnou podporu odborného poradenství či bezplatné právní pomoci. Pracovníci obce by také měli mít přehled o působení služeb zaměřujících se na oblast dluhů v regionu (Metodika, 2015, s. 30).

O možnostech obcí v poskytování dluhového poradenství se zmiňuje další dokument pod názvem Vytváření sítí dluhového poradenství (Besedová, 2014). Dokument zmiňuje dvě možnosti, a to poskytování dluhového poradenství obcí a poskytování dluhového poradenství neziskovou organizací. V případě, že je dluhové poradenství poskytováno pracovníkem obce, je možné snadno kontrolovat kvalitu služby, která je poskytována, avšak zpravidla větší nároky jsou kladeny na rozpočet obce. Pokud dluhovou poradnu provozuje nezisková organizace, bývají náklady z rozpočtu obce minimální např. poskytnutí vhodných prostor. Dle metodiky se jako ideální jeví propojení obou výše uvedených možností. Jedná se o zapojení terénních sociálních pracovníků do dluhového poradenství, kdy tyto pracovníci by byli schopni podat klientům základní informace týkající se dluhové problematiky a ve složitějších případech by klienty informovali

o možnosti využít bezplatnou dluhovou poradnu v obci případně v jejím blízkém okolí (Besedová, 2014, s. 16).

Cílem dluhového poradenství je pomoci dlužníkovi nalézt efektivní způsoby, jak řešit svou dluhovou situaci. Prostředkem k dosažení tohoto cíle jsou opakované osobní konzultace. V průběhu celého procesu je důležité podporovat orientaci dlužníka v problematice a jeho schopnost situaci řešit (Syrovátková & Machalíček, 2008, s. 63).

Tato kapitola v úvodu objasnila důležité pojmy související s dluhovou problematikou. Prostor byl dán charakteristice dluhů, příčinám vzniku a možnostem jejich řešení. Závěr této kapitoly byl věnován obci a jejím možným nástrojům k podpoře občanů v oblasti předlužení.

4. EMPIRICKÁ ČÁST

Prostřednictvím této kapitoly představím cíl práce a výzkumné otázky, objasním metodiku výzkumu. Bude charakterizován zkoumaný soubor a krátce bude popsán provedený předvýzkum. Následně budou interpretovány výsledky zkoumání. Závěr kapitoly bude věnován shrnutí výsledků empirického šetření a diskusi.

4.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem mé bakalářské práce je zjistit strategie práce veřejných opatrovníků Moravskoslezského kraje s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů s dluhy. Současně se zaměřím na nalezení nejčastějších problémů, se kterými se veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potýkají v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy a na zjištění, zda veřejní opatrovníci cítí potřebu dalšího vzdělávání v oblasti dluhové problematiky.

Výzkumnými otázkami, které z cíle práce vyplývají, jsou tyto:

VO1: Jaké strategie sociální práce používají veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů s dluhy?

VO2: Jaké jsou nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potýkají v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy?

VO3: Cítí veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potřebu dalšího vzdělávání v oblasti dluhové problematiky?

Operacionalizace pojmů

Pro účely tohoto výzkumu jsou strategie sociální práce chápány jako proces práce s nesvéprávnými osobami s dluhy a spolupráce s dalšími institucemi.

4.2 Metodika výzkumu

K získání potřebných dat bude použita kvantitativní strategie zkoumání, metoda dotazování s použitím výzkumné techniky dotazníku.

Kvantitativní přístup předpokládá, že jevy sociálního světa (jeho aspekty, objekty, procesy), které činí předmětem zkoumání, jsou svým způsobem měřitelné, či minimálně nějak tříditelné, uspořádatelné (Reichel, 2009, s. 40).

Dotazník je „*vysoce efektivní technika, která může postihnout veliký počet jedinců při relativně malých nákladech*“ (Disman, 2002, s. 141).

Pro potřeby mé bakalářské práce jsem zvolila dotazování elektronickou poštou CAMI. Podle Reichela má tento způsob dotazování větší pravděpodobnost návratnosti, nežli je tomu u dotazování prostřednictvím běžné pošty. Dotazníky mohou být zajímavě graficky zpracovány včetně zvuku či animace (Reichel, 2009, s. 123).

Na prvopočátku výzkumu jsem oslovila všech 105 obcí Moravskoslezského kraje, které byly v roce 2018 pověřeny výkonem veřejného opatrovnictví. Obce byly obeslány krátkým dopisem prostřednictvím e-mailu. Text dopisu obsahoval stručné informace týkající se mé osoby, výzkumu a dotazníku. Byl zde uveden termín vyplnění dotazníku a internetový odkaz, na kterém bylo možno dotazník nalézt.

Moravskoslezský kraj jsem pro svůj výzkum zvolila zcela záměrně a to z toho důvodu, že jsem se zde narodila, tady žiji a téměř 19 let se v rámci tohoto kraje věnuji sociální práci.

V přípravné etapě projektu tohoto výzkumu (2/2019) jsem se písemně obrátila na Krajský úřad Moravskoslezského kraje, konkrétně na odbor sociálních věcí, se žádostí o zjištění spolehlivých údajů, nezbytných pro tento výzkum. Zajímala jsem se o počet pracovníků obcí v kraji vykonávajících veřejné opatrovnictví a o počet opatrovanců. Z odpovědi krajského úřadu (Čj: MSK 37677/2019, ze dne 13.03.2019) vyplynulo, že počet pracovníků vykonávajících veřejné opatrovnictví na obcích není krajským úřadem zjišťován, neboť se jedná o interní nastavení každé obce. Co se týče počtu opatrovanců v kraji, krajský úřad každoročně na žádost Ministerstva vnitra České republiky zjišťuje počet opatrovanců v kraji, a to k datu 31. března, kdy tato data jsou kompletována v měsíci květnu. Z uvedeného tedy vyplývá, že nejaktuálnějšími, kompletně zpracovanými údaji, která jsem mohla pro výzkum použít, jsou data za rok 2018. Tato data jsou součástí přílohy č. 3 této bakalářské práce.

K získání potřebných dat od respondentů jsem vypracovala dotazník, který obsahuje celkem 13 otázek. Jedná se o otázky ve většině uzavřené, dále o otázky polouzavřené, jedna otázka byla otázkou otevřenou. Na začátek dotazníku jsem zařadila otázky úvodní (otázka č. 1–3 v dotazníku).

Tyto otázky se obvykle pokládají na začátku a navozují kontakt s dotazovaným (Reichel, 2009, s. 106).

Neoddělitelnou součástí tohoto dotazníku je úvodní text, prostřednictvím kterého byli respondenti osloveni se žádostí o vyplnění dotazníku. Dále byly v úvodu sděleny informace týkající se mé osoby a účelu zkoumání. Respondenti byli ujištěni o anonymitě uvedeného dotazníku. Dotazník byl strukturován tak, aby bylo možné postupně odpovědět na všechny tři výzkumné otázky.

Přehled otázek v dotazníku

První tři otázky v dotazníku, otázky úvodní, sloužily také ke zmapování personálního zajištění veřejného opatrovnictví v obcích Moravskoslezského kraje. Jednalo se o tyto otázky:

1. Jaká je Vaše pozice související s výkonem veřejného opatrovnictví v rámci obce?
2. Je Vaše funkce kumulovaná?
3. Zajišťujete u nesvéprávných osob také sociální práci?

Otázky č. 4–8 v dotazníku byly zaměřeny k získání informací potřebných k zodpovězení první výzkumné otázky. Znění první výzkumné otázky: **Jaké strategie sociální práce používají veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje v práci s nesvéprávnými osobami při řešení jejich problémů s dluhy?**

Zmíněnými otázkami jsou tyto:

4. Zabýváte se u nesvéprávných osob řešením problémů s dluhy?
5. Máte v rámci úřadu možnost využít právní poradenství při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob?
6. Je ve Vaší obci zřízena dluhová poradna financována z rozpočtu obce?
7. Spolupracoval/a jste při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob s krajským úřadem?
8. S jakými dalšími subjekty spolupracujete při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob, je-li to potřeba?

Otázkou č. 9, otázkou otevřenou, jsem chtěla zjistit podklady potřebné k zodpovězení druhé výzkumné otázky. Znění druhé výzkumné otázky: **Jaké jsou nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potýkají v práci s nesvéprávnými osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy?**

Následující otázka v dotazníku je tato:

9. Definujte tři nejčastější problémy, se kterými se potýkáte v práci s nesvéprávnými osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy.

S pomocí otázek č. 10–13 v dotazníku jsem chtěla získat informace potřebné k zodpovězení třetí výzkumné otázky. Znění třetí výzkumné otázky: **Cítí veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potřebu dalšího vzdělávání v oblasti dluhové problematiky?**

Zmíněnými otázkami v dotazníku jsou tyto:

10. Umožňuje Vám zaměstnavatel v rámci dalšího vzdělávání účast na seminářích v oblasti dluhové problematiky?
11. Účastnil/a jste se někdy dalšího vzdělávání, které se týkalo dluhové problematiky?
12. Je podle Vás nabídka seminářů v oblasti dluhové problematiky dostačující?
13. Jste spokojen/a s úrovní Vašeho vzdělání v oblasti dluhové problematiky?

4.3 Charakteristika zkoumaného souboru

Agenda veřejného opatrovnictví je dle typu obce vykonávána různými pracovníky obecních úřadů. Na pověřených obecních úřadech a obecních úřadech s rozšířenou působností (tzv. obcí II. a III. typu) je prováděna nejčastěji sociálními pracovníky, dále specializovanými úředníky pro výkon veřejného opatrovnictví, právníky či tajemníky úřadů. V menších obcích (tzv. obcích I. typu) pak zabezpečuje výkon veřejného opatrovnictví obvykle starosta obce (Durajová, Machová, Nosková, Rittichová & Vrabcová, 2017, s. 9).

Z uvedeného vyplývá, že samotný výkon veřejného opatrovnictví je obcemi řešen odlišně a konkrétní pracovníci vykonávající tuto agendu mohou pracovat pod různými odbory obecních úřadů. Přičemž nalézt veřejné opatrovníky v organizačních strukturách uvedených obcí je velmi komplikované. Z tohoto důvodu jsem pro rozesílání dotazníků zvolila následující postup. V obcích, kde byla v organizační struktuře úřadu výslovně uvedena funkce veřejného opatrovníka, byl dotazník zaslán přímo této osobě. U úřadů, kde bylo možno z výčtu činností jednotlivých odborů zjistit, který odbor je pověřen výkonem opatrovnictví a nebyl zde označen konkrétní zaměstnanec, obdrželi dotazník vedoucí těchto odborů. U ostatních, zejména pak u menších obcí (tzv. obcí I. typu), kde je organizační struktura tvořena pouze nezbytnými pracovními pozicemi, byli osloveni starostové obcí.

Předvýzkum

Předvýzkum je jakýmsi testem nástrojů, které máme v plánu ve výzkumu použít. Je prováděn na malém vzorku zkoumaného souboru a jeho cílem je zpravidla testovat srozumitelnost a jednoznačnost otázek (Disman, 2002, s. 122).

K předvýzkumu jsem přistoupila u opatrovníků, kteří vykonávali veřejné opatrovnictví ve dvou obcích, nacházejících se nejbližší mému bydlišti. Z každé obce byl ochoten v předvýzkumu spolupracovat jeden opatrovník, kterého jsem po předchozí telefonické domluvě navštívila a předložila mu dotazník v tištěné podobě. Oba tyto opatrovníci byli z následujícího výzkumu vyřazeni. Na základě provedeného předvýzkumu jsem dospěla k závěru, že je u dvou otázek zapotřebí přeformulovat odpovědi a přidat další alternativu odpovědi. U jedné otázky jsem pozměnila její znění, vytvořena byla také nová samostatná otázka. Zmíněné změny jsou zaznamenány v příloze č. 2 této bakalářské práce.

4.4 Interpretace výsledků

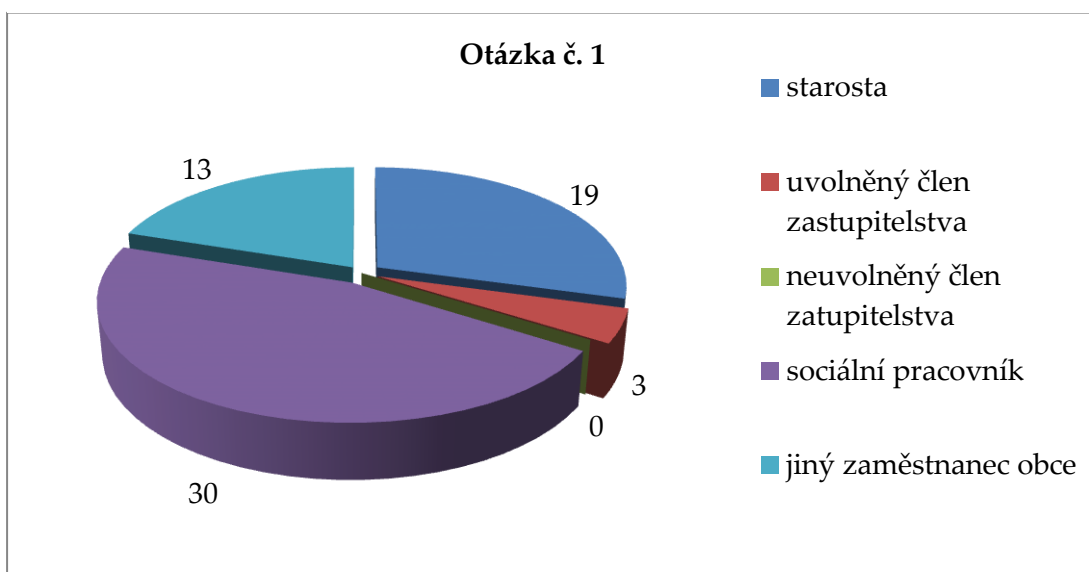
Výzkumné šetření proběhlo na přelomu měsíce ledna a února roku 2020. Celkem bylo odesláno 119 e-mailů dle výše popsaného postupu. Respondenti měli k vyplnění dotazníku stanovenou lhůtu v trvání 10 pracovních dnů. Vyplněno bylo 65 dotazníků, návratnost je tedy 55%. U hodnoty vyjadřující návratnost však musím uvést, že nelze zjistit počet respondentů, kterým byl dotazník fakticky redistribuován k vyplnění např. vedoucím pracovníkem.

Data zjištěná výzkumným šetřením jsou doplněna tabulkou, která vyjadřuje hodnoty v absolutních četnostech, vizuálně jsou znázorněna pomocí grafů. Výjimkou jsou odpovědi respondentů na otázku č. 9, tedy na otázku otevřenou, která je doplněna pouze tabulkami.

Otázky úvodní (č. 1–3)

Otázka č. 1 Jaká je Vaše pozice související s výkonem veřejného opatrovnictví v rámci obce?

Graf č. 1 – zastoupení pozic souvisejících s výkonem veřejného opatrovnictví v obci

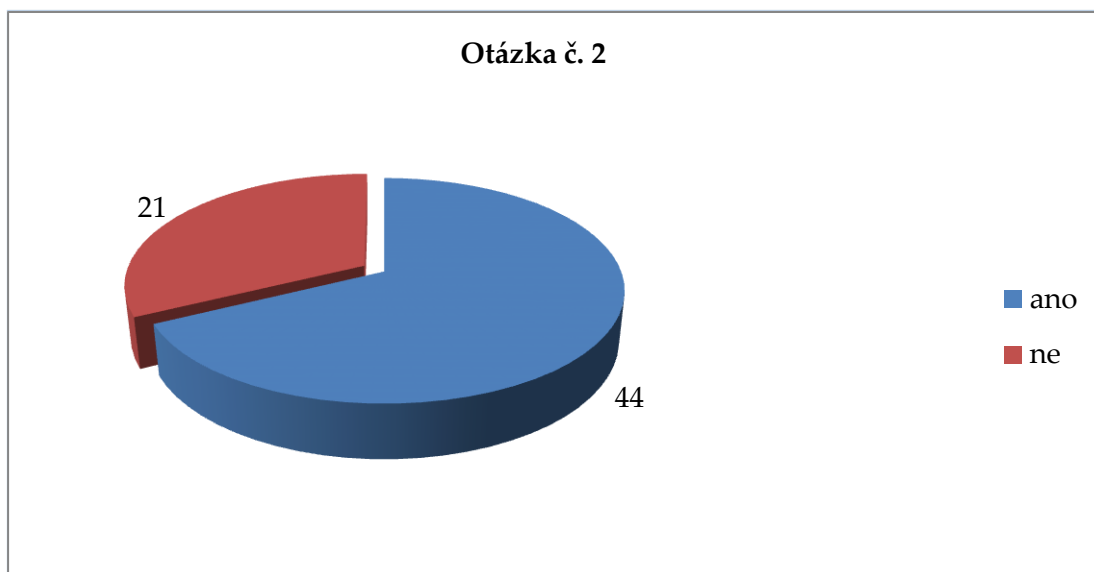
Tabulka č. 1 – zastoupení pozic souvisejících s výkonem veřejného opatrovnictví v obci

POZICE	POČET RESPONDENTŮ
starosta	19
uvolněný člen zastupitelstva	3
neuvolněný člen zastupitelstva	0
sociální pracovník	30
jiný zaměstnanec obce	13

Z výše vyobrazeného grafu č. 1 a tabulky č. 1 je patrné, že nejvíce zastoupenou pozicí související s výkonem veřejného opatrovnictví v rámci obcí Moravskoslezského kraje je sociální pracovník. Výkonem veřejného opatrovnictví je pověřeno 30 z 65 respondentů na pozici sociálního pracovníka. Druhou nejvíce zastoupenou pozicí je starosta, jedná se o 19 respondentů, a v pořadí třetí pozicí je jiný zaměstnanec obce a to v počtu 13 respondentů. U této alternativy odpovědi byly opakovaně uváděny následující pozice: matrikářka, referent obce (blíže nespecifikovaný), referent odboru vnitřních věcí. Ojediněle se v této odpovědi objevily pozice referenta odboru financí, vedoucího odboru správního, ale také kumulovaná funkce, která zahrnovala pozici sekretářky, podatelny, spojovatelky, referenta sociálních věcí a agendu opatrovnictví. Uvolněný člen zastupitelstva byl zastoupen třemi respondenty a neuvolněný člen zastupitelstva nebyl zastoupen.

Otázka č. 2 Je Vaše funkce kumulovaná?

Graf č. 2 – kumulace funkcí

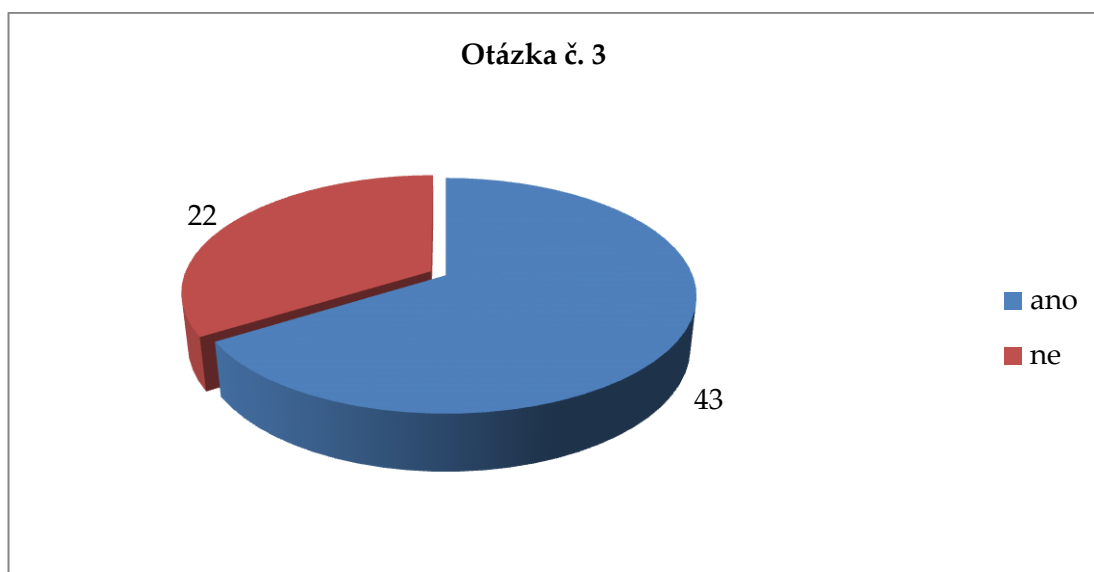
Tabulka č. 2 – kumulace funkcí

MOŽNOSTI ODPOVĚDÍ	POČET RESPONDENTŮ
ano	44
ne	21

Z vyobrazeného grafu č. 2 a tabulky č. 2 lze vyčíst, že u většiny respondentů (44) se jedná o funkci kumulovanou.

Otázka č. 3 Zajišťujete u nesvéprávných osob také sociální práci?

Graf č. 3 – zajištění sociální práce u nesvéprávných osob veřejnými opatrovníky

Tabulka č. 3 – zajištění sociální práce u nesvéprávných osob veřejnými opatrovníky

MOŽNOSTI ODPOVĚDÍ	POČET RESPONDENTŮ
ano	43
ne	22

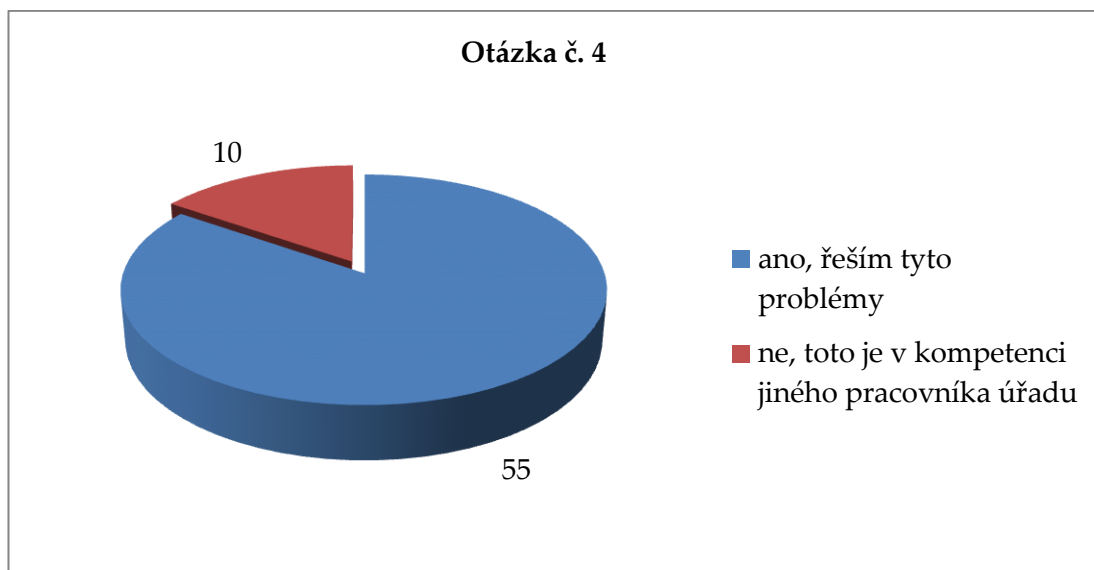
Z výše uvedeného grafu č. 3 i tabulky č. 3 vyplývá, že většina respondentů (43) zajišťuje u nesvéprávných osob také sociální práci.

Otázky směřující k vyhodnocení VO1 (č. 4–8)

VO1: Jaké strategie sociální práce používají veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje v práci s nesvéprávnými osobami při řešení jejich problémů s dluhy?

Otázka č. 4 Zabýváte se u nesvéprávných osob řešením problémů s dluhy?

Graf č. 4 – řešení problémů s dluhy u nesvéprávných osob

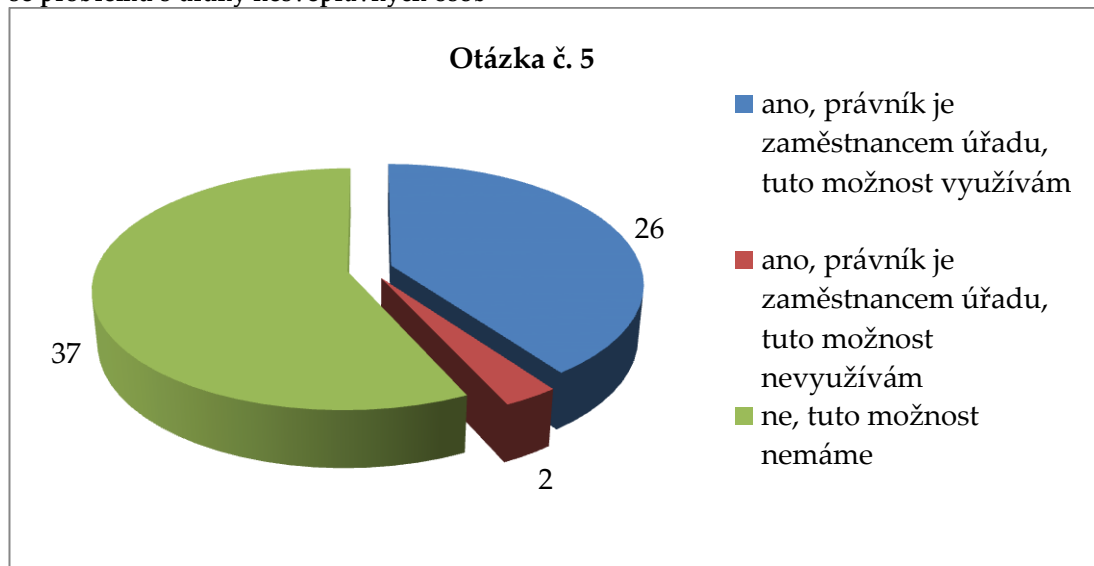
Tabulka č. 4 – řešení problémů s dluhy u nesvéprávných osob

MOŽNOSTI ODPOVĚDÍ	POČET RESPONDENTŮ
Ano, řeším tyto problémy	55
Ne, toto je v kompetenci jiného pracovníka úřadu	10

Z grafu č. 4 a tabulky č. 4 vyplývá, že naprostá většina respondentů (55) se řešením dluhů u nesvéprávných osob zabývá. Zbývajících 10 respondentů zvolilo druhou možnost odpovědi, tedy odpověď ne, řešení problémů s dluhy je v kompetenci jiného pracovníka úřadu. Pracovními pozicemi, které byly označeny jako kompetentní k řešení tohoto problému v rámci polouzavřené otázky, byly pozice referenta úseku správních činností, vedoucí sekretariátu a pozice blíže nespecifikované.

Otázka č. 5 Máte v rámci úřadu možnost využívat právní poradenství při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osoby?

Graf č. 5 – možnost využití právního poradenství v rámci úřadu při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

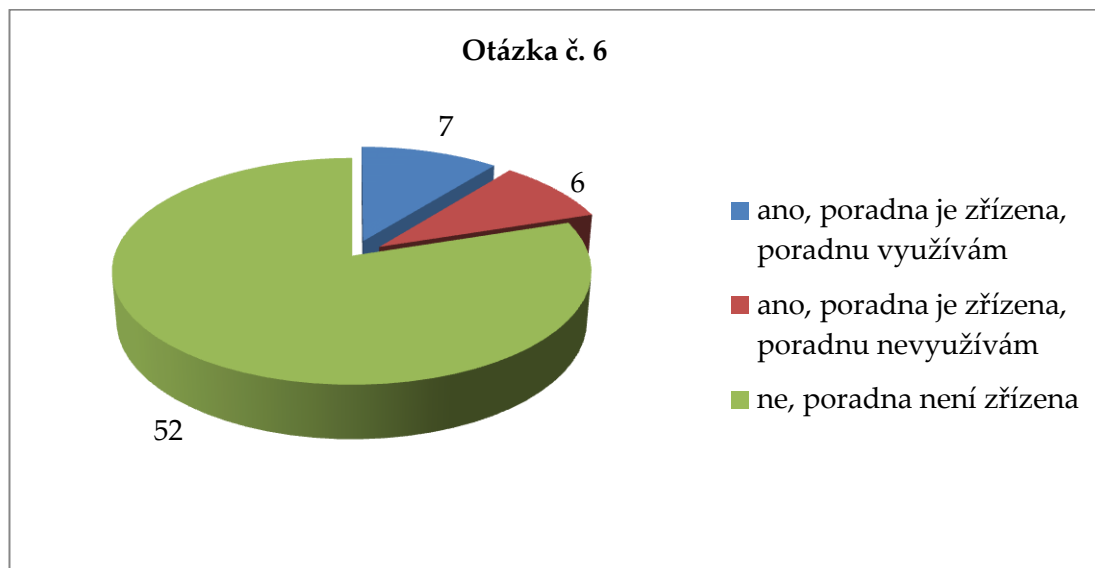
Tabulka č. 5 – možnost využití právního poradenství v rámci úřadu při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

MOŽNOSTI ODPOVĚDÍ	POČET RESPONDENTŮ
Ano , právník je zaměstnancem úřadu, tuto možnost vyžívám	26
Ano , právník je zaměstnancem úřadu, tuto možnost nevyžívám	2
Ne , tuto možnost nemáme	37

Tabulka č. 5 a graf č. 5 zachycují zjištění, že větší část respondentů (37) nemá možnost využít právní poradenství v rámci úřadu při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob. Dále je patrné, že 28 respondentů tuto možnost má, z toho dva respondenti ji nevyžívají.

Otázka č. 6 Je ve Vaší obci zřízena dluhová poradna financována z rozpočtu obce?

Graf č. 6 – zřízení dluhové poradny z rozpočtu obce

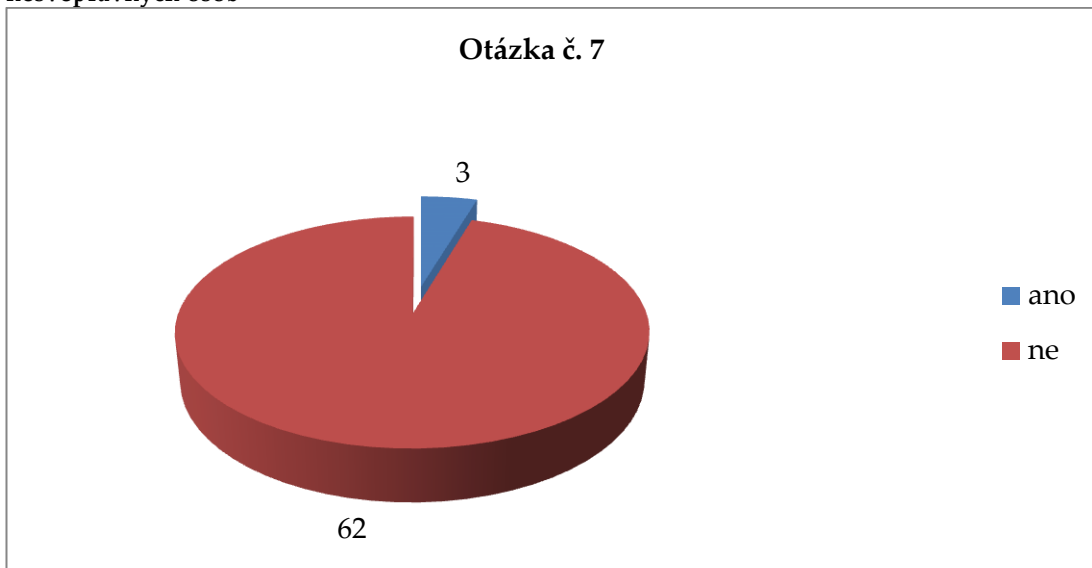
Tabulka č. 6 – zřízení dluhové poradny z rozpočtu obce

MOŽNOSTI ODPOVĚDÍ	POČET RESPONDENTŮ
Ano, poradna je zřízena, poradnu využívám	7
Ano, poradna je zřízena, poradnu nevyžívám	6
Ne, poradna není zřízena	52

Tabulka č. 6 a graf č. 6 ukazují, že naprostá většina respondentů odpověděla, že v jejich obci není zřízena dluhová poradna financována z rozpočtu obce (52). Třináct respondentů uvedlo, že v jejich obci je dluhová poradna zřízena, z toho šest respondentů tuto poradnu nevyžívá a šest respondentů poradnu využívá.

Otázka č. 7 Spolupracoval/a jste při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob s krajským úřadem?

Graf č. 7 – spolupráce s krajským úřadem při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

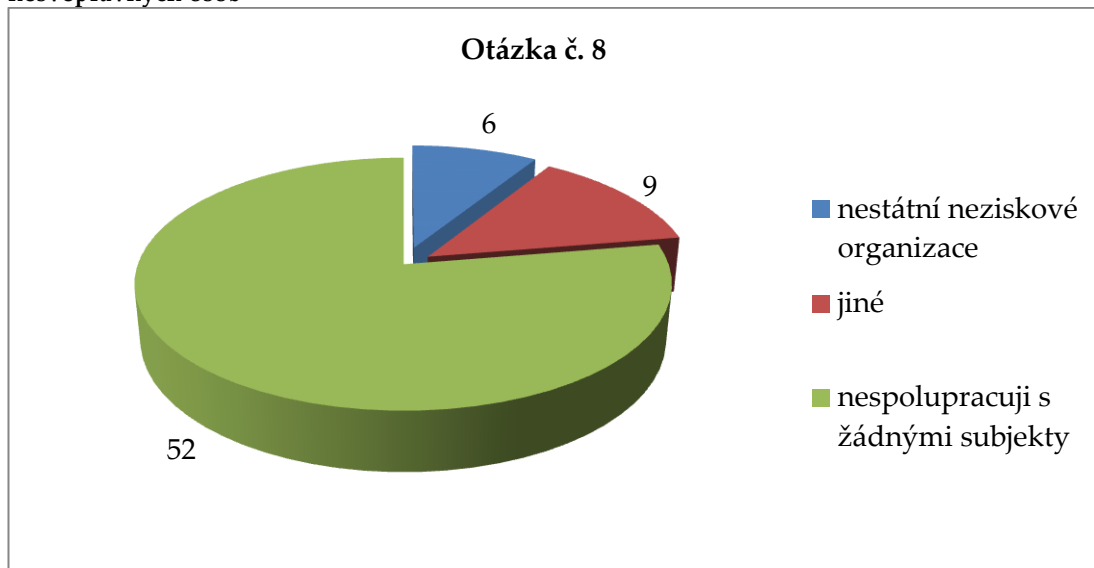
Tabulka č. 7 – spolupráce s krajským úřadem při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

MOŽNOSTI ODPOVĚDÍ	POČET RESPONDENTŮ
ano	3
ne	62

Uvedená tabulka č. 7 a graf č. 7 prezentují, že naprostá většina respondentů nespolupracovala s krajským úřadem při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob (62). Tři respondenti s krajským úřadem při řešení daného problému naopak spolupracovali.

Otázka č. 8 S jakými dalšími subjekty spolupracujete při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob, je-li to potřeba?

Graf č. 8 – další subjekty spolupráce při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

Tabulka č. 8 – další subjekty spolupráce při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

DALŠÍ SUBJEKTY SPOLUPRÁCE	POČET RESPONDENTŮ
nestátní neziskové organizace	6
jiné	9
nespolupracuji s žádnými dalšími subjekty	52

Z tabulky č. 8 a grafu č. 8 lze zjistit, že naprostá většina respondentů při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob nespolupracuje s žádnými dalšími subjekty (52). S nestátními neziskovými organizacemi spolupracuje šest respondentů. Tito respondenti nejčastěji spolupracují s dluhovými poradnami (Help – in, o.p.s., Poradna při finanční tísní) a charitní poradnou. K alternativě odpovědi „jiné“ se vyjádřilo devět respondentů. Za další subjekty, se kterými tito respondenti spolupracují, označili externí právníky a soudy (opakované odpovědi). Dále byli uvedeni

exekutoři, věřitelé, banky, pojišťovny a jiné obecní a městské úřady (kolegové).

Otázka směřující k vyhodnocení VO2 (č. 9)

VO2: Jaké jsou nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potýkají v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy?

Otázka č. 9 Definujte tři nejčastější problémy, se kterými se potýkáte v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy.

Tato otázka je otázkou otevřenou. Respondentům nebyla dána žádná varianta odpovědi, ale byl jim ponechán prostor pro jejich vyjádření. Z tohoto důvodu jsem nejprve odpovědi respondentů rozdělila do dvou hlavních kategorií. Jedna kategorie se týkala problémů vážících se přímo k osobě nesvéprávního a druhá se týkala veřejného opatrovníka. Poté jsem odpovědi respondentů rozdělila do logicky podobných skupin a seřadila do následujících dvou tabulek v pořadí dle četnosti opakování výroků respondentů.

Tabulka 9a – nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci potýkají v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy vážící se k nesvéprávné osobě

Pořadí	Četnost opakování	KATEGORIE 1 NESVÉPRÁVNÁ OSOBA	
		OZNAČENÍ SKUPINY	PŘÍKLADY VÝROKŮ
1.	18	NEDOSTATEČNÉ PŘÍJMY	Nízký důchod Jen sociální dávky Ztráta zaměstnání Nezaměstnanost
2.	14	DLUH	Mnoho dluhů Více exekucí Neorientují se Uzavírají stále nové a nové smlouvy

3.	11	PŘÍTOMNOST DUŠEVNÍ PORUCHY	Obtížná komunikace Bezbřehá důvěra Zneužit jinou osobou Neuvědomují si následky
	10	NEDOSTATEČNÁ FINANČNÍ GRAMOTNOST	Neschopnost hospodařit Neznalost Nevědomost
	7	PŘÍTOMNOST ZÁVISLOSTÍ	Drogy Alkohol Patologické hráčství
	5	NESPOLUPRÁCE PŘI ŘEŠENÍ DLUHŮ	Neochota jakkoli spolupracovat Nevole Nezájem
		JINÁ	Vztahové problémy Chybí motivace Absence rodiny Ztráta bydlení

Z tabulky č. 9a je možné vyčíst nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci potýkají v práci s nesvéprávnými osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy, vážící se k nesvéprávné osobě. Nejčastěji zmiňovaným problémem (18 opakování) je nedostatečný příjem nesvéprávné osoby, druhým často označeným problémem je samotný dluh (14 opakování) a třetím nejčastěji uvedeným problémem je přítomnost duševní poruchy (11 opakování). Tabulka dále zachycuje ostatní problémy označené veřejnými opatrovníky s příklady jejich výroků.

Tabulka 9b – nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci potýkají v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy vážící se **k osobě veřejného opatrovníka**

Pořadí	Četnost opakování	KATEGORIE 2 VEŘEJNÝ OPATROVNÍK	
		OZNAČENÍ SKUPINY	PŘÍKLADY VÝROKŮ
	8	PERSONÁLNÍ ZÁLEŽITOSTI	Nedostatečný časový prostor Nedostatečné informace Nedostatečná legislativa Nedostatek pracovníků
	7	DLUH	Pozdní zjištění dluhů Složité získávání podkladů Obtížné vyčíslení celkové dluhu Množství dluhů Nepřehlednost
	6	VĚŘITELÉ, EXEKUTOŘI	Komplikace u jednání s věřiteli i exekutory Neochota přistoupit na splátky Neochota k řešení dluhů
		JINÁ	Opakované problémy s doručováním písemností Složitá administrace

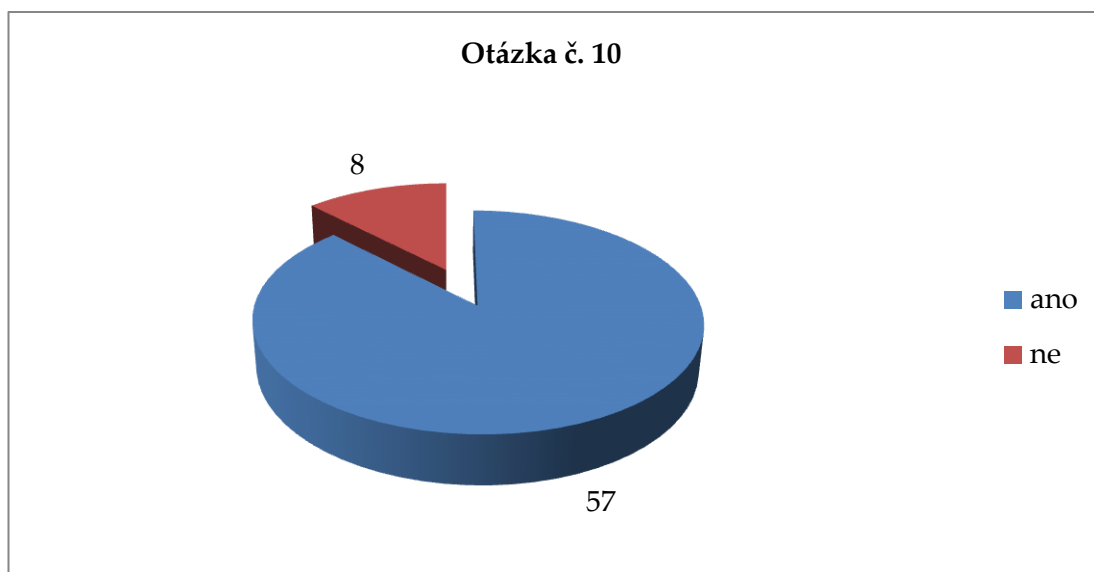
Z tabulky č. 9b je možné vyčíst nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci potýkají v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy, vážící se k osobě veřejného opatrovníka. Opakovaně zmiňovaným problémem (8 opakování) jsou personální záležitosti, dále samotný dluh a s ním spojené potíže (7 opakování) a komplikace u jednání s věřiteli a exekutory (6 opakování). Tabulka dále zachycuje jiné problémy označené veřejnými opatrovníky s příklady jejich výroků.

Otázky směřující k vyhodnocení VO3 (č. 10–13)

VO3: Cítí veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potřebu dalšího vzdělávání v oblasti dluhové problematiky?

Otázka č. 10 Umožňuje Vám zaměstnavatel v rámci dalšího vzdělávání účast na seminářích v oblasti dluhové problematiky?

Graf č. 9 – možnost účasti na seminářích v oblasti dluhové problematiky

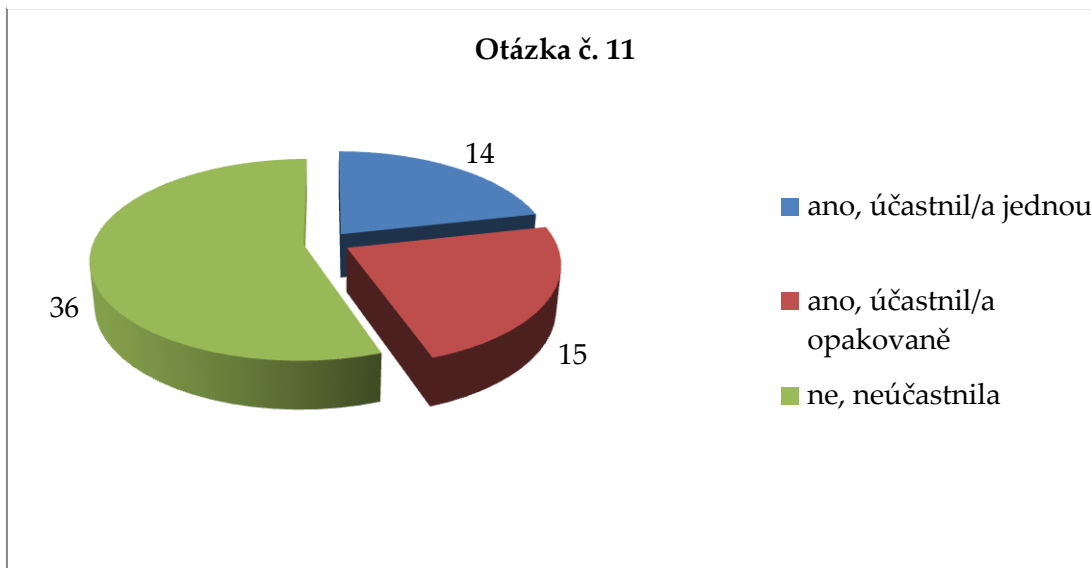
Tabulka č. 10 – možnost účasti na seminářích v oblasti dluhové problematiky

MOŽNOSTI ODPOVĚDÍ	POČET RESPONDENTŮ
ano	57
ne	8

Z tabulky č. 10 a grafu č. 9 je možné vyčíst, že naprosté většině respondentů (57) umožňuje zaměstnavatel v rámci dalšího vzdělávání účast na seminářích v oblasti dluhové problematiky. Zbývajících osm respondentů tuto možnost nemá.

Otázka č. 11 Účastnil/a jste se někdy dalšího vzdělávání, které se týkalo dluhové problematiky?

Graf č. 10 – účast na dalším vzdělávání týkajícím se dluhové problematiky

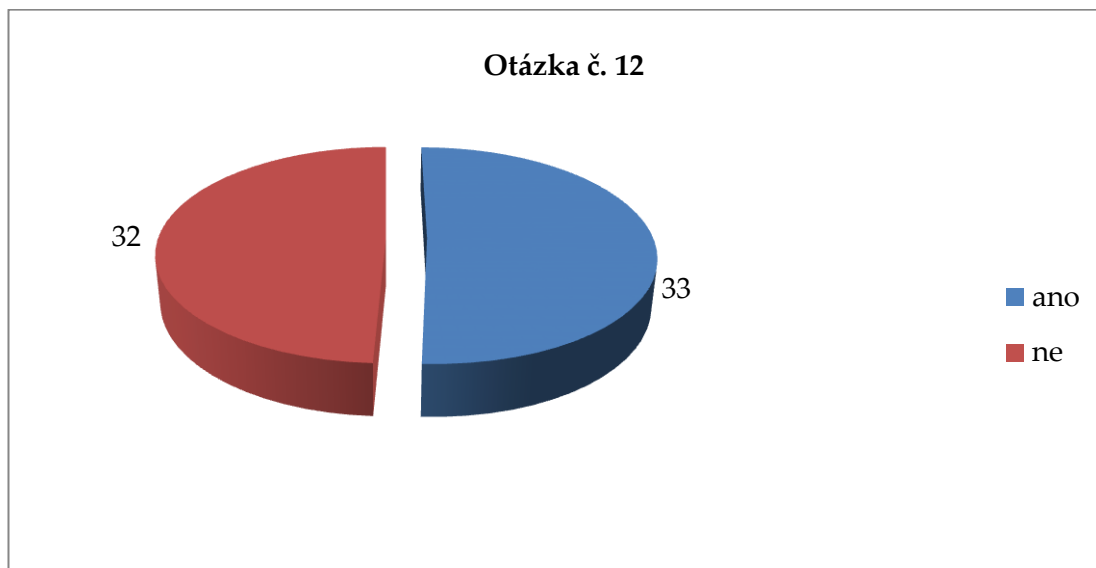
Tabulka č. 11 – účast na dalším vzdělávání týkajícím se dluhové problematiky

MOŽNOSTI ODPOVĚDÍ	POČET RESPONDENTŮ
ano, účastnil/a jednou	14
ano, účastnil/a opakovaně	15
ne, neúčastnil/a	36

Tabulka č. 11 a graf č. 10 ukazují, že větší polovina respondentů (36) se doposud neúčastnila dalšího vzdělávání týkajícího se dluhové problematiky. Zbývající skupina respondentů (29) se tohoto vzdělávání zúčastnila, z toho část respondentů pouze jednou (14) a část respondentů (15) opakovaně.

Otázka č. 12 Je podle Vás nabídka seminářů v oblasti dluhové problematiky dostačující?

Graf č. 11 – nabídka seminářů v oblasti dluhové problematiky

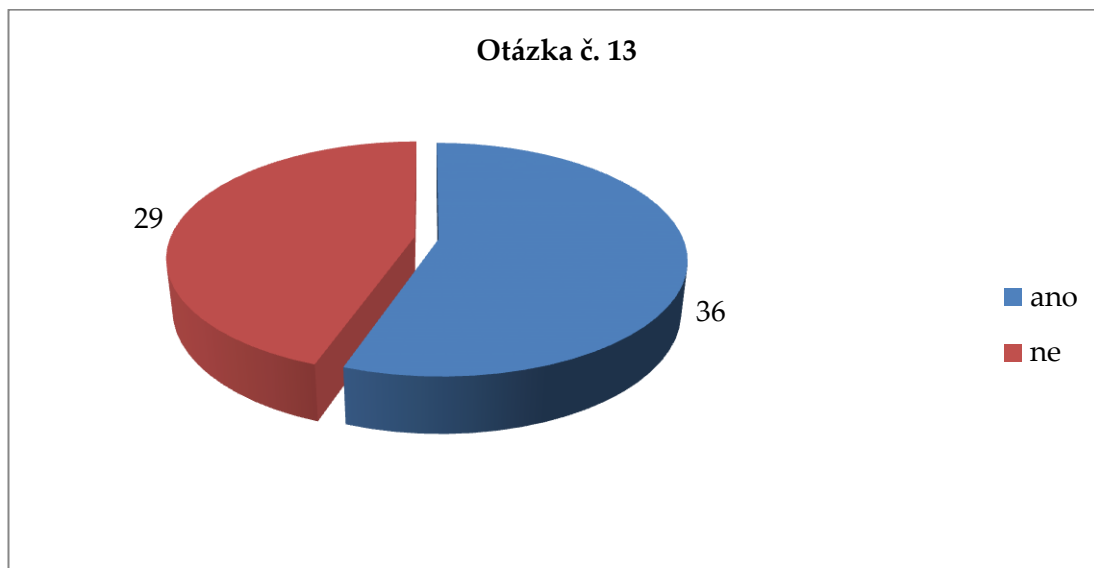
Tabulka č. 12 – nabídka seminářů v oblasti dluhové problematiky

MOŽNOSTI ODPOVĚDÍ	POČET RESPONDENTŮ
ano	33
ne	32

Z tabulky č. 12 a grafu č. 11 lze vyčíst téměř vyrovnané hodnoty, kdy 33 respondentů je toho názoru, že nabídka seminářů v oblasti dluhové problematiky je dostačující, a 32 respondentů je opačného názoru.

Otázka č. 13 Jste spokojen/a s úrovní Vašeho vzdělání v oblasti dluhové problematiky?

Graf č. 12 – spokojenost s úrovní vzdělání v oblasti dluhové problematiky

Tabulka č. 13 – spokojenost s úrovní vzdělání v oblasti dluhové problematiky

MOŽNOSTI ODPOVĚDÍ	POČET RESPONDENTŮ
ano , jsem spokojen/a	36
ne , nejsem spokojen/a, potřebuji si vzdělání v této oblasti doplnit	29

Tabulka č. 13 a graf č. 12 představují spokojenost s úrovní vzdělání v oblasti dluhové problematiky, kdy 36 respondentů je spokojeno s úrovní svého vzdělání v této oblasti a 29 respondentů je nespokojeno a potřebuje si vzdělání v této oblasti doplnit.

4.5 Shrnutí výsledků empirického šetření

Snahou empirického šetření bylo postupně odpovědět na všechny tři výzkumné otázky prostřednictvím vyhodnocení zjištěných dat.

První výzkumnou otázkou byla VO1: Jaké strategie sociální práce používají veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů s dluhy?

Výzkumné šetření vypovědělo o různorodosti uvedených strategií používaných veřejnými opatrovníky Moravskoslezského kraje v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů s dluhy. Zjištěná data prokázala, že veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje, nejčastěji sociální pracovníci, se v naprosté většině sami zabývají řešením problémů s dluhy u nesvéprávných osob. Jen u velmi malé části respondentů se zabýval řešením tohoto problému jiný pracovník nežli veřejný opatrovník. Více než polovina veřejných opatrovníků nemá možnost využít právní poradenství v rámci úřadu při řešení problémů s dluhy, naprostá většina pak nemá ani možnost využít pomoci dluhové poradny zřízené obcí. Dále bylo empirickým šetřením zjištěno, že veřejní opatrovníci při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob využívají pouze výjimečně možnosti spolupráce s krajským úřadem. Dalšími subjekty, se kterými veřejní opatrovníci v případě potřeby při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob spolupracují, jsou dluhové poradny zřizovány nestátními neziskovými organizacemi a dále např. externí právníci, soudy, exekutoři a kolegové z jiných obecních a městských úřadů.

Druhou výzkumnou otázkou byla VO2: Jaké jsou nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potýkají v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy?

Prostřednictvím výzkumného šetření byly identifikovány tři nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci potýkají v práci s nesvéprávnými osobami s dluhy. Nejčastějším problémem byly označeny nedostatečné příjmy nesvéprávné osoby, které zapříčiňují nemožnost aktivně se podílet na řešení dluhu. Druhým nejčastěji pojmenovaným problémem byla samotná problematika dluhů. Nesvéprávné osoby mívají více dluhů, ve kterých se naprosto neorientují. Veřejní opatrovníci uvádějí, že je velmi komplikované získat podklady potřebné k řešení těchto dluhů, dluhy jsou zjišťovány pozdě, vyčíslení celkového dluhu je velmi problematické. Třetím nejčastěji označovaným problémem byla přítomnost psychické poruchy, která je charakterizována bezbřehou důvěrou, snadnou zneužitelností či komplikovanou komunikací s nesvéprávnou osobou. Za problém byla dále označena nedostatečná finanční gramotnost, přítomnost závislostí v podobě alkoholu, drog a patologického hráčství či nespolupráce nesvéprávné osoby při řešení dluhů. Za další problémy, které se váží k osobě veřejného opatrovníka, byly označeny personální záležitosti v podobě nedostatku časového prostoru k řešení uvedených problémů, nedostatečné legislativy či složité administrace. Zmíněna byla také problémová spolupráce s věřiteli a exekutory.

Třetí výzkumnou otázkou byla **VO3: Cítí veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potřebu dalšího vzdělávání v oblasti dluhové problematiky?**

Výzkumné šetření prokázalo, že s úrovní vzdělání v oblasti dluhové problematiky je spokojena větší část respondentů. Menší část respondentů je opačného názoru, tedy není spokojena s úrovní tohoto vzdělání, a cítí tak potřebu si vzdělání v této oblasti doplnit. Naprosté většině veřejných opatrovníků Moravskoslezského kraje zaměstnavatel umožňuje v rámci dalšího vzdělávání účast na seminářích v oblasti dluhové problematiky. Přesto se více než polovina respondentů doposud takového semináře

neúčastnila. Menší část respondentů se účastnila, z toho část respondentů jednou a část opakovaně. Názor respondentů na nabídku seminářů v oblasti dluhové problematiky je téměř vyrovnaný, kdy takřka polovina považuje nabídku těchto seminářů za nedostačující a polovina za dostačující.

4.6 Diskuse

Bakalářská práce byla zaměřena na zjištění strategií sociální práce veřejných opatrovníků Moravskoslezského kraje s nesvéprávnými osobami při řešení jejich problémů s dluhy. K potvrzení či vyvracení cíle práce jsem formulovala tři výzkumné otázky, na které jsem se snažila odpovědět pomocí 13 otázek zařazených v dotazníku.

Jak jsem již uvedla výše, úkolem prvních tří úvodních otázek v dotazníku bylo zmapovat personální zajištění veřejného opatrovnictví v obcích Moravskoslezského kraje. Z výsledků empirického šetření bylo zjištěno, že nejvíce zastoupenou pozicí související s výkonem veřejného opatrovnictví v rámci obcí Moravskoslezského kraje je sociální pracovník. Tento poznatek jsem očekávala. Co mě ale překvapilo, bylo zjištění, že druhou nejčastější pozicí související s výkonem veřejného opatrovnictví v rámci obcí Moravskoslezského kraje je starosta. Celkem 19 respondentů, kteří vykonávají veřejné opatrovnictví v rámci obce, působí zároveň jako starostové těchto obcí. V praxi jsem se opakovaně setkala s kritikou tohoto personálního zajištění veřejného opatrovnictví, kdy negativní hodnocení spočívalo zejména v nedostatku času či vzdělání osoby vykonávající veřejné opatrovnictví. Docházelo tak k situacím, kdy opatrovnictví bylo vykonáváno pouze formálně. Předpokládala jsem však, že tato situace byla vyřešena financováním výkonu veřejného opatrovnictví prostřednictvím příspěvku na přenesenou působnost, moje domněnka se však nepotvrdila.

Čtvrtá otázka v dotazníku zkoumala, zda se veřejní opatrovníci zabývají u nesvéprávných osob řešením problémů s dluhy. Bylo zjištěno, že naprostá většina veřejných opatrovníků sama tyto problémy řeší. Pouze malá část respondentů odpověděla, že řešení problémů s dluhy je v kompetenci jiného pracovníka, přičemž označila různé pracovní pozice těchto zaměstnanců. U výčtu těchto pracovních pozic jsem postrádala pozici pod názvem Protidluhový koordinátor. Ve své praxi jsem tuto pozici ve spojení se sociální prací zaznamenala v Ústeckém kraji. Uvedené pracovní místo bylo vytvořeno v rámci konkrétního projektu, přičemž mezi činnostmi uvedenými v náplni práce byla např. realizace preventivních aktivit směřujících ke snížení rizika sociálního vyloučení za účelem zvyšování kompetencí v oblasti dluhové problematiky, organizace odborných přednášek, realizace činností orientovaných na řešení dluhů klientů apod. Dle mého názoru by mohlo být vytvoření takové to pracovní pozice pro obce velmi přínosné. Prostřednictvím výzkumu však nebyla tato pozice v Moravskoslezském kraji zaznamenána. Nečekanou informací, která byla zjištěna prostřednictvím sedmé otázky, pro mě byl velmi nízký počet respondentů (pouze 2 respondenti), kteří spolupracovali při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob s krajským úřadem jakožto metodickým orgánem. Musím ale podotknout, že já sama jsem této možnosti doposud také nevyužila. Otázka osmá zjišťovala, s jakými dalšími subjekty veřejní opatrovníci spolupracují při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob, je-li to potřeba. U nestátních neziskových organizací se jednalo nejčastěji o spolupráci s dluhovými poradnami. Zde mohu uvést vlastní profesní zkušenost se spoluprací s nestátní neziskovou organizací, konkrétně s Poradnou při finanční tísní v Ostravě. Poradenskou činnost této organizace mohu zhodnotit jako velmi kvalitní a účinnou. Poradna nadto zajišťuje školení a přednášky odborníkům, sociálním pracovníkům, dětem, dospělým či seniorům, kdy své prezentace dokáže

jednotlivým posluchačům a jejich zkušenostem přizpůsobit. Tuto aktivitu poradny, kterou využil také sociální odbor, kde jsem byla zaměstnána, velmi vítám. U varianty odpovědi „jiná“, u téže otázky, byly za další subjekty spolupráce při řešení problémů s dluhy označeny také jiné obecní a městské úřady (kolegové). Mohu říci, že toto zjištění koresponduje i s mou vlastní zkušeností a konzultace s kolegy z jiných obcí pro mne byly velmi přínosné. Devátá otázka se zabývala definicí tří nejčastějších problémů, se kterými se veřejní opatrovníci potýkají v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy. Nejčastěji označeným problémem byly nedostatečné příjmy nesvéprávné osoby. S tímto zjištěním zcela souhlasím, přičemž nedostatečné příjmy považuji za podstatný problém, který způsobuje nemožnost nesvéprávné osoby s dluhy aktivně se podílet na řešení dluhu. Také druhý nejčastěji pojmenovaný problém, samotná problematika dluhů, koresponduje s mou vlastní profesní zkušeností. Nesvéprávné osoby mívají více dluhů, ve kterých se neorientují, mnohdy své dluhy před opatrovníky zatajují, neustále uzavírají nové a nové smlouvy. Pro veřejného opatrovníka je pak obtížné získat podklady potřebné k řešení jednotlivých dluhů, proces vedoucí k vyřešení dluhu je dlouhodobý a komplikovaný. Nezřídka dochází k situacím, kdy je jeden dluh řešen popřípadě vyřešen a v průběhu tohoto procesu dojde ke vzniku dluhů nových. Mezi zjištěnými problémy byl označen také nedostatečný časový prostor pro řešení problémů s dluhy nesvéprávných osob a s tím související nedostatek pracovníků. V návaznosti na tento zjištěný problém bych se ráda zmínila o sporné otázce týkající se doporučeného počtu opatrovanců na jednoho veřejného opatrovníka. Tato otázka doposud není upravena žádnou legislativou. Jediným místem, kde najdeme zmínku o tomto počtu, je důvodová zpráva k občanskému zákoníku, kde je uvedena hodnota 16. Tedy 16 opatrovanců na jednoho veřejného opatrovníka. Domnívám se, že tento počet opatrovanců je pro veřejného opatrovníka přijatelný. V praxi jsem se

setkávala s kolegy, kteří byli pověřeni k výkonu veřejného opatrovnictví u více jak třech desítek nesvéprávných osob. Zde si nejsem jista, zda při tak vysokém počtu opatrovnanců je veřejný opatrovník schopen naplnit svou hlavní úlohu, což je starat se o naplnění opatrovancových práv a chránit jeho zájmy. Následující otázky v dotazníku byly zaměřeny na oblast dalšího vzdělávání veřejných opatrovníků v oblasti dluhové problematiky. U otázky, která zjišťovala názor veřejných opatrovníků na dostatečnost nabídky seminářů v oblasti dluhové problematiky, byl podíl odpovědí téměř vyrovnaný. Dle 33 respondentů je nabídka seminářů dostačující a dle 32 dotazovaných není dostačující. Já se přikláním k názoru, že nabídka seminářů v oblasti dluhové problematiky není dostačující. Uvítala bych mimo jiné i takové nabídky školení, které by reflektovaly změny např. v rámci novelizací týkajících se uvedené problematiky. Postrádám zde také aktivitu ze strany krajského úřadu, který by se mohl této problematice více věnovat např. v rámci metodických dnů. Poslední otázka empirického šetření zjišťovala spokojenost veřejných opatrovníků s úrovní jejich vzdělání v oblasti dluhové problematiky. Získané poznatky ukázaly, že téměř polovina respondentů není spokojena s úrovní vzdělání v oblasti dluhové problematiky a potřebuje si vzdělání v této oblasti doplnit, přičemž k těmto respondentům se přikláním také já.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit strategie sociální práce veřejných opatrovníků Moravskoslezského kraje s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů s dluhy. Práce byla rozdělena na dvě části, na část teoretickou a empirickou.

Cílem teoretické části práce bylo objasnění pojmů důležitých pro porozumění části empirické. Teoretická část práce byla rozdělena do tří kapitol. První kapitola byla věnována svéprávnosti. Objasnila klíčový pojem svéprávnost a způsoby, jakými lze svéprávnost nabýt. Zmíněna byla také podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat. Část kapitoly byla věnována samotnému zásahu do svéprávnosti člověka, tj. omezení svéprávnosti. Kapitola druhá se zabývala opatrovnictvím nesvéprávných osob. Zmínila se o osobě opatrovníka a o jeho povinnostech. Byla zde představena opatrovnická rada a více prostoru bylo věnováno výkonu veřejného opatrovnictví. Na závěr této kapitoly byla zařazena podkapitola pod názvem Sociální práce s nesvéprávními osobami. Poslední kapitola teoretické části se týkala dluhové problematiky. V samotném úvodu byly objasněny pojmy, které s touto problematikou úzce souvisí. Pozornost byla věnována charakteristice dluhů, příčinám jejich vzniku a možnostem jejich řešení. V závěru této kapitoly byla prezentována obec, respektive její nástroje, které je možno využít k podpoře občanů v oblasti předlužení.

Cílem empirické části práce bylo zjistit strategie sociální práce veřejných opatrovníků Moravskoslezského kraje s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů s dluhy. Současně byla tato část práce zaměřena na nalezení nejčastějších problémů, se kterými se veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potýkají v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy a na zjištění, zda veřejní opatrovníci cítí potřebu dalšího vzdělávání v oblasti dluhové problematiky.

K dosažení cíle byla použita kvantitativní strategie zkoumání, metoda dotazování s použitím výzkumné techniky dotazníku. Dle předem stanoveného postupu byli osloveni respondenti ze 105 obcí Moravskoslezského kraje, které byly v roce 2018 pověřeny výkonem veřejného opatrovnictví.

Jak vyplývá ze shrnutí výsledků empirického šetření, byla zjištěna různorodost používaných strategií sociální práce veřejnými opatrovníky Moravskoslezského kraje. Za nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci Moravskoslezského kraje potýkají v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy, byly označeny nedostatečné příjmy nesvéprávných osob, samotná problematika dluhů a přítomnost duševní poruchy. Výzkumným šetřením bylo dále zjištěno, že téměř polovina respondentů není spokojena s úrovní svého vzdělání v oblasti dluhové problematiky a má potřebu si vzdělání v této oblasti doplnit. Na základě výše uvedeného považuji cíl bakalářské práce za naplněný.

Poznatky zjištěné prostřednictvím této bakalářské práce přímo ukazují také na potřebu pevného ukotvení veřejného opatrovnictví jedním věcně příslušným ministerstvem. Na pracovníka vykonávajícího veřejné opatrovnictví jsou kladeny velmi vysoké nároky, zvláště pak je-li jeho funkce kumulovaná. Řešení dluhové problematiky nadto vyžaduje orientaci v řadě dalších právních norem. Domnívám se, že si tato pracovní činnost zaslouhuje odborné metodické vedení, na základě kterého by veřejní opatrovníci mohli pracovat s jednotnými informacemi a přesně stanovenými postupy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Benešová, E. (2014). Řízení o svéprávnosti s ohledem na práva a povinnosti opatrovance a opatrovníka. *Právo A Rodina*, 16(9/2014), 13-16.

Besedová, M. (2014). *Vytváření sítě dluhového poradenství – Metodika*. Praha: Úřad vlády ČR.

Bezouška, P., & Piechowiczová, L. (2013). *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: ANAG.

Češková, E. (2008). U řady duševně nemocných můžeme dosáhnout návratu do běžného života, tvrdí přednostka psychiatrické kliniky. *Sociální Práce: Sociální Práce S Lidmi S Duševní Nemocí*, 2008(1), 23.

Disman, M. (2002). *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.

Gulová, L. (2011). *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada.

Hrdinková, T., & Mati, P. (2013). *Metodika dluhového poradenství*. Bílina: Člověk v tísni

Janda, J. (2013). *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada.

Ježek, M. (2013). *Jak vyžrát na exekuce*. Brno: BizBooks.

Juríčková, L., Ivanová, K., & Filka, J. (2014). *Opatrovnictví osob s duševní poruchou*. Praha: Grada.

Kárová, M. (2017). *Lidé s duševním onemocněním jsou ohroženi chudobou?!.* Praha: Fokus.

Kodymová, P. (Ed.). (2015). *Sešit sociální práce: Sociální pracovník v multidisciplinárním týmu*. Praha: MPSV.

Marečková, J., & Matiaško, M. (2010). *Člověk s duševním postižením a jeho právní jednání: otázka opatrovnickví dospělých*. Praha: Linde.

Matoušek, O. (2008a). *Metody a řízení sociální práce* (Vyd. 2). Praha: Portál.

- Matoušek, O.** (2008b). *Slovník sociální práce* (2., přeprac.). Praha: Portál.
- Matoušek, O.** (2001). *Základy sociální práce*. Praha: Portál.
- Matoušek, O., Kodymová, P., & Koláčková, J.** (Eds.). (2005). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál.
- Nedomová, E.** (2013). Zadluženost a předluženost obyvatel jako sociální problém. In *Jarní škola sociální práce* (p. 161). Ostrava: Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity v Ostravě.
- Novotný, P., Ivičicová, J., Novotná, M., & Štýsová, M.** (2014). *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada.
- Pěčová, J.** (2008). Nemocný člověk si sám mnohokrát neuvědomuje, že jsou jeho práva porušována. *Sociální Práce: Sociální Práce S Lidmi S Duševní Nemocí*, 2008(1), 33.
- Probstová, V., & Pěč, O.** (2014). *Psychiatrie pro sociální pracovníky: vybrané kapitoly*. Praha: Portál.
- Reichel, J.** (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada.
- Syrovátková, Š., & Machalíček, J.** (2008). *Dluhová problematika: Informační brožura* (dodatek k 1. vydání). Plzeň: Člověk v tísní.
- Ševčík, L., Kincl, M., Wellech, E., & Pšenko, R.** (2013). *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. Brno: BizBooks.
- Šmejkal, D.** (2009). Žít zcela bez dluhů se jistě dá i v dnešní moderní společnosti, tvrdí ředitel poradny. *Sociální Práce: Sociální Práce Se Zadluženými*, 2009(2), 16.
- Úlehla, I.** (2005). *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe* (Vyd. 3., v Sociologickém nakladatelství (SLON) 2). Praha: Sociologické nakladatelství.
- Vočka, Z.** (2019). Sociální práce vs. opatrovnictví. *Moderní Obec*, 25(2), 54-55.

Internetové zdroje

Durajová, Z., Machová, Z., Nosková, A., Rittichová, B., & Vrabcová, M. (2017). *Metodika výkonu veřejného opatrovnictví* [Online]. Hradec Králové: Krajský úřad Královéhradeckého kraje. Retrieved from www.mvcr.cz/clanek/verejne-opatrovnictvi.aspx.

Formy pomoci předluženým občanům. (2007). Sdružení Centrum politických analýz. Retrieved from <https://adoc.tips/formy-pomoci-pedluenym-obanm.html>

Metodika. (2015) **Metodika řešení předluženosti nejchudších obyvatel** [Online]. In *MPSV ČR* (p. 42). Praha: MPSV ČR. Retrieved from <https://www.mpsv.cz/web/cz/analyzy-vyzkumy-a-dalsi-materialy>

Metodika výkonu opatrovnictví [Online]. (2015). In *INSTAND: institut pro podporu vzdělávání a rozvoj kvality ve veřejných službách*. Karlovy Vary: Instand. Retrieved from https://www.instand.cz/dokumenty/metodika-vykonu-opatrovnictvi_201507211422189.pdf

Slovník pojmů: Definice finanční gramotnosti [Online]. In *MF ČR*. Praha: MF ČR. Retrieved from <https://financnigramotnost.mfcr.cz/>

Šabatová, A. (2017). Desatero dobré praxe sociální práce při řešení nepříznivé sociální situace [Online]. In *Veřejný ochránce práv*. Brno: Veřejný ochránce práv |. Retrieved from <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/5286>

Veřejné opatrovnictví: Praktický průvodce a rádce úředníka [Online]. (2019). In *MV ČR*. Praha: MV ČR. Retrieved from <https://www.mvcr.cz/clanek/verejne-opatrovnictvi.aspx>

Základní informace [Online]. In *MF ČR*. Praha: MF ČR. Retrieved from <https://www.psfv.cz/cs/uvery/zakladni-informace>

Základní informace pro obce jako veřejné opatrovníky [Online]. (2016). In *MV ČR*. Praha: MV ČR. Retrieved from <https://www.mvcr.cz/.../zakladni-informace-pro-obce-jako-verejne-opatrovniky-publikace-byla-vydana-v-roce-2016.aspx>

Zamrazilová, E. JAKÉ PROBLÉMY PŘINÁŠÍ FINANČNÍ NEGRAMOTNOST: aneb Finanční (ne)gramotnost pohledem centrální banky [Online]. In ČNB. Praha: ČNB. Retrieved from https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/zamrazilova_20111125_fin_vzdelavani.pdf

Legislativa

Zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 173/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf č. 1 – zastoupení pozic souvisejících s výkonem veřejného opatrovnictví v obci

Graf č. 2 – kumulace funkcí

Graf č. 3 – zajištění sociální práce u nesvéprávných osob veřejnými opatrovníky

Graf č. 4 – řešení problémů s dluhy u nesvéprávných osob

Graf č. 5 – možnost využití právního poradenství v rámci úřadu při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

Graf č. 6 – zřízení dluhové poradny z rozpočtu obce

Graf č. 7 – spolupráce s krajským úřadem při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

Graf č. 8 – další subjekty spolupráce při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

Graf č. 9 – možnost účasti na seminářích v oblasti dluhové problematiky

Graf č. 10 – účast na dalším vzdělávání týkajícím se dluhové problematiky

Graf č. 11 – nabídka seminářů v oblasti dluhové problematiky

Graf č. 12 – spokojenost s úrovní vzdělání v oblasti dluhové problematiky

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – zastoupení pozic souvisejících s výkonem veřejného opatrovnictví v obci

Tabulka č. 2 – kumulace funkcí

Tabulka č. 3 – zajištění sociální práce u nesvéprávných osob veřejnými opatrovníky

Tabulka č. 4 – řešení problémů s dluhy u nesvéprávných osob

Tabulka č. 5 – možnost využití právního poradenství v rámci úřadu při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

Tabulka č. 6 – zřízení dluhové poradny z rozpočtu obce

Tabulka č. 7 – spolupráce s krajským úřadem při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

Tabulka č. 8 – další subjekty spolupráce při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob

Tabulka č. 9a – nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci potýkají v práci s nesvéprávnými osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy vážící se **k nesvéprávné osobě**

Tabulka č. 9b – nejčastější problémy, se kterými se veřejní opatrovníci potýkají v práci s nesvéprávnými osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy vážící se **k osobě veřejného opatrovníka**

Tabulka č. 10 – možnost účasti na seminářích v oblasti dluhové problematiky

Tabulka č. 11 – účast na dalším vzdělávání týkajícím se dluhové problematiky

Tabulka č. 12 – nabídka seminářů v oblasti dluhové problematiky

Tabulka č. 13 – spokojenost s úrovní vzdělání v oblasti dluhové problematiky

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník

Příloha č. 2 – Otázky upravené na základě provedeného předvýzkumu

Příloha č. 3 – Souhrn počtu opatrovanců

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Dotazník

Dobrý den,

Jmenuji se Petra Huczalová a jsem studentskou 3. ročníku oboru sociální práce na Katedře sociologie, andragogiky a kulturní antropologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění dotazníku, čítajícího 13 otázek. Jedná se o otázky ve většině uzavřené s odpověďmi ano – ne, polouzavřené a výjimečně o otázky otevřené. Ujišťuji Vás, že dotazník je zcela anonymní a bude použit pouze pro účely mé bakalářské práce pod názvem „**Strategie sociální práce s nesvéprávními osobami s dluhy**“. Správné odpovědi označte kliknutím, případně doplňte o Vaše odpovědi.

Velmi Vám děkuji za čas, který jste věnovali vyplnění tohoto dotazníku.

Petra Huczalová

1. Jaká je Vaše pozice související s výkonem veřejného opatrovnictví v rámci obce?

- a) starosta
- b) uvolněný člen zastupitelstva
- c) neuvolněný člen zastupitelstva
- d) sociální pracovník
- e) jiný zaměstnanec obce (*uved'te prosím název pracovní pozice*).....

2. Je Vaše funkce kumulovaná?

- a) ano
- b) ne

- 3. Zajišťujete u nesvéprávných osob také sociální práci?**
- a) ano
 - b) ne
- 4. Zabýváte se u nesvéprávných osob řešením problémů s dluhy?**
- a) ano, řeším tyto problémy
 - b) ne, toto je v kompetenci jiného pracovníka úřadu (*uved'te prosím název pracovní pozice*).....
- 5. Máte v rámci úřadu možnost využít právní poradenství při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob?**
- a) ano, právník je zaměstnancem úřadu, tuto možnost využívám
 - b) ano, právník je zaměstnancem úřadu, tuto možnost nevyžívám
 - c) ne, tuto možnost nemáme
- 6. Je ve Vaší obci zřízena dluhová poradna financována z rozpočtu obce?**
- a) ano, poradna je zřízena, poradnu využívám
 - b) ano, poradna je zřízena, poradnu nevyžívám
 - c) ne, poradna není zřízena
- 7. Spolupracoval/a jste při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob s krajským úřadem?**
- a) ano
 - b) ne
- 8. S jakými dalšími subjekty spolupracujete při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob, je-li to potřeba?**

- a) nestátní neziskové organizace (*lze uvést název více subjektů*).....
- b) jiné (*upřesněte prosím*).....
- c) nespolupracuji s žádnými dalšími subjekty

9. Definujte tři nejčastější problémy, se kterými se potýkáte v práci s nesvéprávními osobami při řešení jejich problémů v souvislosti s dluhy.

.....

.....

.....

10. Umožňuje Vám zaměstnavatel v rámci dalšího vzdělávání účast na seminářích v oblasti dluhové problematiky?

- a) ano
- b) ne

11. Účastnil/a jste se někdy dalšího vzdělávání, které se týkalo dluhové problematiky?

- a) ano, účastnil/a jednou
- b) ano, účastnil/a opakovaně
- c) ne, neúčastnil/a

12. Je podle Vás nabídka seminářů v oblasti dluhové problematiky dostačující?

- a) ano
- b) ne

13. Jste spokojen/a s úrovní Vašeho vzdělání v oblasti dluhové problematiky?

a) ano, jsem spokojen/a

b) ne, nejsem spokojen/a, potřebuji si vzdělání v této oblasti doplnit

Příloha č. 2 – Otázky upravené na základě provedeného předvýzkumu

Znění otázky a odpovědi použité v předvýzkumu

- **Máte v rámci úřadu možnost využít právní poradenství při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob?**
 - a) ano, právník je zaměstnancem úřadu
 - b) ne, tuto možnost nemáme

U této otázky jsem u jednoho z respondentů předvýzkumu zaznamenala potřebu vyjádřit se nejen k možnosti toto poradenství využít, ale také k tomu, zda tuto možnost skutečně využívá. Z tohoto důvodu jsem pozměnila a doplnila odpovědi na danou otázku.

Znění otázky a odpovědi upravené

- **Máte v rámci úřadu možnost využít právní poradenství při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob?**
 - a) ano, právník je zaměstnancem úřadu, tuto možnost využívám
 - b) ano, právník je zaměstnancem úřadu, tuto možnost nevyžívám
 - c) ne, tuto možnost nemáme

Znění otázky o odpovědi použité v předvýzkumu

- **S jakými subjekty spolupracujete při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob, je-li to potřeba?**
 - a) krajský úřad
 - b) nestátní neziskové organizace (lze uvést více subjektů).....
 - c) jiné (upřesněte prosím).....

U znění této otázky jsem doplnila slovo „dalšími“ subjekty a na základě podnětu jednoho z respondentů jsem doplnila možnost odpovědi „nespolupracuji s žádnými dalšími subjekty“. Z důvodu přehlednosti jsem se také rozhodla pro vytvoření samostatné otázky týkající se spolupráce s krajským úřadem při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob.

Znění otázky a odpovědi upravené

- **S jakými dalšími subjekty spolupracujete při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob, je-li to potřeba?**
 - a) nestátní neziskové organizace (*lze uvést název více subjektů*).....
 - b) jiné (*upřesněte prosím*).....
 - c) nespolečně s žádnými dalšími subjekty

Znění otázky nově vytvořené

- **Spolupracoval/a jste při řešení případů týkajících se problémů s dluhy nesvéprávných osob s krajským úřadem?**
 - a) ano
 - b) ne

Příloha č. 3 – Souhrn počtu opatrovanců

SOUHRN POČTU OPATROVANCŮ OBCÍ MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE ZA ROK 2018 I. ČÁST					
POŘADOVÉ ČÍSLO	NÁZEV OBCE	POČET OPATROVANCŮ	POŘADOVÉ ČÍSLO	NÁZEV OBCE	POČET OPATROVANCŮ
1.	Bartošovice	2	33.	Horní Suchá	2
2.	Baška	3	34.	Hostašovice	1
3.	Bělá	1	35.	Hrabyně	3
4.	Bílovec	7	36.	Hradec nad Moravicí	2
5.	Bohumín	32	37.	Chvalíkovice	1
6.	Bolatice	1	38.	Jablunkov	1
7.	Branka u Opavy	1	39.	Jakartovice	21
8.	Bruntál	47	40.	Jindřichov	3
9.	Brušperk	1	41.	Karviná	87
10.	Břidličná	4	42.	Klimkovice	1
11.	Budišov nad Budišovkou	19	43.	Kobeřice	1
12.	Bystřice	4	44.	Komorní Lhotka	16
13.	Čeladná	1	45.	Kopřivnice	17
14.	Český Těšín	36	46.	Košařiska	1
15.	Dětmarovice	3	47.	Kravaře	5
16.	Dobrá	1	48.	Krnov	75
17.	Dobratice	1	49.	Kunín	4
18.	Dolní Benešov	1	50.	Kyjovice	2
19.	Dolní Moravice	2	51.	Lichnov	2
20.	Dolní Životice	36	52.	Litultovice	1
21.	Doubrava	1	53.	Lomnice	1
22.	Frenštát pod Radhoštěm	12	54.	Ludgeřovice	3
23.	Frýdek-Místek	89	55.	Markvartovice	2
24.	Frýdlant nad Ostravicí	12	56.	Melč	1
25.	Fulnek	5	57.	Město Albrechtice	36
26.	Háj ve Slezsku	2	58.	Moravice	10
27.	Hař	1	59.	Morávka	1
28.	Havířov	87	60.	Mosty u Jablunkova	3
29.	Hlučín	62	61.	Nošovice	1
30.	Holčovice	1	62.	Nový Jičín	47
31.	Horní Benešov	15	63.	Nýdek	2
32.	Horní Domaslavice	1	64.	Odry	7

**SOUHRN POČTU OPATROVANCŮ
OBČÍ MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE ZA ROK 2018 II. ČÁST**

POŘADOVÉ ČÍSLO	NÁZEV OBCE	POČET OPATROVANCŮ	POŘADOVÉ ČÍSLO	NÁZEV OBCE	POČET OPATROVANCŮ
65.	Opava	102	97.	Velké Hoštice	4
66.	Orlová	54	98.	Vendryně	3
67.	Osoblaha	16	99.	Veřovice	1
68.	Ostrava	429	100.	Vítkov	13
69.	Ostravice	1	101.	Vratimov	2
70.	Paskov	8	102.	Vrbno pod Pradědem	16
71.	Petřvald	21	103.	Vřesina	2
72.	Pržno	63	104.	Vřesina	1
73.	Příbor	5	105.	Žabeň	1
74.	Raškovice	1			
75.	Ropice	1			
76.	Rýmařov	12			
77.	Řepiště	2			
78.	Sedlnice	5			
79.	Skotnice	1			
80.	Skřípov	1			
81.	Slatina	1			
82.	Soběšovice	1			
83.	Stará Ves	1			
84.	Stará Ves nad Ondřejnicí	2			
85.	Staré Město	1			
86.	Stonava	1			
87.	Studénka	8			
88.	Suchdol nad Odrou	2			
89.	Šenov	2			
90.	Šenov u Nového Jičína	2			
91.	Široká Niva	8			
92.	Štramberk	4			
93.	Těrlicko	1			
94.	Tichá	1			
95.	Třinec	40			
96.	Tvrdkov	1			
SOUHRN POČTU OPATROVANCŮ					1692
ZDROJ: MV ČR					